

Fallet Gautmann



Eric Björing

Boksida

Fallet Gautmann

Eric Björing

Copyright: Bokförlaget Boksidan 2004
Box 558
146 33 Tullinge

Fallet Gautmann, ISBN-nummer: 978-91-86199-06-7

Läs mer på www.boksidan.com.

Besökstiden på det stora mentalsjukhuset i stadens utkant är slut och folk drar mot grindarna under lågmält prat; gruset knastrar under fötterna. Hela sjukhusområdet är inhägnat med ett högt järnstaket och grindarna, som hålles öppna endast under besökstid, står under ständig bevakning av en grindvakt. Tack vare ett par väldiga skvaller speglar kan denne från sin vaktstuga lätt kontrollera att ingen av sjukhusets patienter försöker avlägsna sig från området i strömmen av besökare. Flertalet av dagens besökare har redan lämnat sjukhuset, när en relativt ung man i sjukhusets kläder dyker upp på vägen mot utgången tillsammans med en åldrad kvinna. De samtalar med varandra, han ler mot henne då och då, hon ler tillbaka. Hans attityd är ömsom beskyddande, ömsom uppmuntrande. Det är inget särskilt de har att säga varandra, bara enkla vardagliga saker, men den gamla kvinnans ansikte är genomlyst av godhet och kärlek och mannens drag är veka, milda som ett barns. De har för en stund lyckats glömma verkligheten omkring dem. Mannen talar ivrigt och hoppfullt om att En Dag..... Men samtidigt förnimmar de båda två starkt det patetiskt vanmäktiga i situationen, hon gammal och trött, han inspärrad. Innerst inne lever tvivlet och ångesten hos dem bägge, men det söker tappert dölja den för varann.

De har inte gjort sig någon brådska.

– För tusan, utbrister mannen otåligt, inte behöver mamma gå än. Har hon inte gått där ett par gånger i veckan i snart ett år kanske. Gubben i vaktkuren är inget att krusa för, han bits inte.

Vid grindarna stannar de, han nickar igenkännande åt grindvakten och modern säger, lågt och vädjande:

– Ska jag inte hälsa till far?

Det unge mannen gör en bitter grimas.

– Nej be honom dra åt helvete istället, svarar han temperamentsfullt. Men när han ser hur det plågar henne att höra honom säga så, skyndar han sig att tillägga:

– Hälsa honom då för all del.

Han vet att när modern kommer hem ska far möta henne redan i tamburen och högdraget förhöra:

– Nå, hur mårde gossen idag då? Jaså bra. Och sedan, i syrlig ton: Såå, han hälsade verkligen?

Sen tar de i hand och skils. Modern går mot busshållplatsen, som är belägen strax utanför sjukhusparken, medan sonen tar fram en cigarett och står med den i handen utan att tända den, följer modern med blickarna, där hon går. Hon är liten och verkar liksom hopkrupen av en evig aggande ängslan som den gör som aldrig försvarar sig mot något, endast undergivet tar emot slagen. Hon stiger på bussen, vinkar en sista gång genom rutan, sen startar bussen sin färd emot centrum med dess myller av rörelse och livsglädje.

Sonen suckar resignerat och vänder sedan långsamt tillbaka samma väg han kommit. Han går med ena handen i fickan på den bruna jackan, i den andra håller han den ännu otända cigaretten, den blonda kalufsen rörs av vinden, kragen på jackan är kokett uppvikt. Han styr stegen mot den lilla kaffeserveringen, nickar åt mannen som tror han är Jesus, och några andra personer, slår sig ner och beställer kaffe....

Plötsligt händer något med honom, blicken slocknar, han stirrar stelt framför sig med ögon som ingenting ser, är borta från allt.

Det är den molande värken som sätter in igen. Och en efter en dyker frågorna upp, meningslösa, eviga och samma, pockande på svar: varför är jag här? Kunde det inte ha undvikits? När ska jag bli fri? När vända tillbaka till livet?

På mindre än en halv minut åldras han flera år. Hans ansikte förvandlas, blir härjat, förstört. Så sitter han länge orörlig fixerad i en attityd av outhärdlig vanda. Någon slår sig ner vid hans bord, tilltalar honom utan att få svar, tar tag i axeln på honom och ruskar honom. Då rycker han till, dragen slätas ut, han får bråttom att tända sin cigarett, som han fortfarande håller i handen.

– Tack för att du kom, utbrister han spontant, säg något, prata för guds skull.

Ögonen får liv igen.

Inte tänka!

Han är fallet Claus Gautmann.

Jag vaknade den natten med en oförklarlig oro och låg sen och inväntade morgonen utan att kunna somna om. Från sängen hade jag utsikt över hundratals hustak och när det började dagas, tyckte jag mig, som så ofta förr högt ovan skorstenar och långsamt svängande vindsflöjlar skymta min barndoms skräckgud och fast jag var vuxen karl för länge sedan, rös jag av obehag och vände bort blicken. Som liten pojke hände det till och med att jag skrek av fasa vid åsynen av Guds anlete: min gud var nämligen inte som andra barns Gud, skinande vit och god, utan ond, spefull. Och sådan har han förblivit.

I sängen bredvid mig låg Gertrud, min hustru, och sov djupt och i rummet intill vårt sovrum, Ilse, min svägerska, gift och bosatt i Hamburg och på besök i Stockholm sedan några veckor tillbaka. Jag hade aldrig tyckt, att Gertrud var någon skönhet och när den mycket attraktiva systemen dök upp hade jag omedelbart inlett en kurtis med henne utan Gertruds vetskap.

Jag var väldigt sugen på att smyga mig in till Ilse. Som förevändning kunde jag använda besök i badrummet, för att komma till badrummet måste jag passera Ilses rum. Jag var medveten om vilken risk jag löpte, Gertrud kunde vakna vilket ögonblick som helst och jag låg länge och tvekade utan att verkligen kunna besluta mig. Jag kämpade i säkert i en timme med att försöka lägga band på min åtrå. Varför skulle jag riskera allt för att få henne, just nu när jag kunde få Ilse hur mycket som helst på dagen under trygga förhållanden. Men jag klarade inte att stå emot frestelsen i långa loppet, det var alldeles för lätt att förebära ett badrumsbesök som svepskäl. Och skulle det verkligen gå så illa, att Gertrud vaknade och undrade vad jag hade att göra i badrummet mitt i natten, när det fanns en toalett på närmare håll, kunde jag skylla på huvudvärk: asken med magnecyltabletter låg i badrumsskåpet. För säkerhets skull kunde jag ta tableterna med mig, när jag lämnade badrummet, så jag kunde visa dem som bevis om det skulle behövas.

Kasta ett öga på Ilse kunde jag väl i alla händelser unna mig, tyckte jag.

Till sist steg jag ur sängen och tassade på bara fötter ut till badrummet. På vägen dit såg jag knappt åt Ilses säng, men redan inne i badrummet fick jag en våldsam hjärtklappning och tänkte inte längre på någonting annat än att jag nu måste ha Ilse, sak samma till vilket pris. Jag öppnade visserligen badrumsskåpet och fick genast syn på asken med huvudvärkstabletter, men jag glömde det i samma ögonblick: min enda tanke gällde Ilse. Det var emellertid inte fråga om erotisk upphetsning i första hand, jag kunde ju få henne varje dag, utan om något annat: jag tror att själva risken för upptäckt lockade mig mer än Ilse. Det var som att skönja en avgrund framför sig och med berått mod störta sig rakt ner i den. När jag lämnade badrummet brydde jag mig inte ens om att gå tyst, så uppskärnad var jag. Ilse hade nu vaknat och låg på rygg och betraktade mig; täcket hade hon låtit glida ner till midjan. Jag sjönk ner på knä invid hennes säng, lyssnade några flämtande sekunder inåt våningen, drog undan täcket och kröp ner i sängen till henne. Hon beredde villigt plats utan att säga ett ord.

Ilse hade en baby-doll-pyjamas av nylon och verkade läckrare än någonsin. Jag kysste och smekte henne och började dra av henne trosorna. Hela tiden var jag fruktansvärt nervös. Plötsligt uppfattade jag ett misstänkt ljud, höjde en aning på huvudet och där rakt framför mig, stod Gertrud i bara nattlinnet och stirrade på oss. Hon hade väl vaknat, sett att min säng var tom, legat och avvaktat ett tag, nu stod hon där. Först stod hon alldeles stilla, spenslig och rank. I halvdagern blev hennes tunna blå nattlinne genomskinligt och idiotiskt nog for det genom huvudet på mig: tänk att hon har så snygg figur i alla fall.... I detsamma samma satte hon händerna för munnen och skrek gällt och oartikulerat med sina lungors fulla kraft. I nästa sekund rusade hon ut i köket, men återvände strax med en väldig förskärare i handen. Jag hann nätt och jämt ta mig ur Ilses säng, Ilse hade dragit täcket över huvudet. Gertrud störtade sig över mig som en furie med förskäraren i högsta hugg. Hon var fulkomligt galen av raseri. Som tur var fick jag tag i en stol och kunde hålla henne på avstånd med den och det hela slutade med att jag lyckades vrida kniven ur handen på henne.

Avväpnad sjönk hon ihop på golvet som om all kraft med ens gått ur henne och snyftade hjärtskärande och ropade gång på gång:, jag vet att jag är ful, jag vet att jag är ful...! Det var ohyggligt att höra.

Redan med avslöjandet kom jag gungning, medan Gertrud däremot tycktes repa sig ganska snabbt ifrån chocken; hon hade en stark natur. Någon skilsmässa ville hon absolut inte höra talas om och jag för min del offrade lätt Ilse för att rädda äktenskapet. Efter den där natten betydde Ilse ingenting för mig längre och en fortsatt förbindelse mellan oss hade under alla förhållanden varit otänkbar. Hon lämnade Stockholm huvudstupa och for tillbaka till make och barn i Hamburg.

För att blidka Gertrud skrev jag ett brev till Ilse strax efter hennes avresa, ett brev som dröp av hyckleri, lögner, halvsanningar. Jag förnekade blott att jag någonsin varit förälskad i henne, samtidigt som jag uppträdde som den djupt ångerfulle förföraren.

I själva verket vältrade jag all skuld på henne. Det var ett avskyvärt brev: jag läste det högt för Gertrud, det var ju för henne det var avsett.

Min livssituation var så otrygg. Sedan ett par år drev jag en agentur för ett engelskt företag som tillverkade specialbollar, men affärerna gick sannerligen inte lysande. Plötsligt insåg jag att mitt äktenskap var det enda fasta i min vacklande tillvaro.

En kort tid därefter tog Gertrud ut förskottssemester och reste bort, hon arbetade på kontor. Jag bistod henne ekonomiskt för att hon skulle kunna finansiera resan och försökte på alla sätt visa min välvilja. Hon sa att hon skulle resa till ett känt fjällpensionat, men jag glömde strax namnet, säker som jag var, att hon efter vanligheten skulle överhopa mig med vykort och brev.

Under de veckor Gertrud var bortrest upplevde jag en kris. Jag var ensam och hade tid att tänka efter. Det slog mig hur olycklig måste ha känt sig över att hennes kärlek inte var besvarad. Jag hade aldrig stuckit under stol med att jag inte älskade henne. Jag kände att jag ändrat mig, jag längtade ofantligt mycket efter henne och jag längtade efter att få säga henne det. Fjäll hade fallit från mina ögon.

Men jag måste sätta er in i upptakten till vårt förhållande, eljest skulle ni inte förstå.

Första gången Jag träffade Gertrud var på Stureplan. Jag kom med spårvagn från Östermalmstorg i riktning mot Nybroplan. Redan på håll såg jag min vän, en statslös polack, stå och ängsligt kika upp mot Tornbergs klocka. Vi hade nämligen avtalat att träffas på Nybroplan och som vanligt var jag sen. I sällskap hade han en långväxt flicka. Jag steg alltså av vid Nybroplan och gick fram och hälsade. Gertrud, i grå kappa med persiankrage, röd scarf virad som en turban över de svarta lockarna och handväska i rem över axeln, såg inte oäven ut: hon hade ett utpräglat personligt utseende. Men det var också allt.

Eftersom det var mitt i vintern och ganska kallt, kom vi överens om att gå och ta en drink någonstans i närheten och vi hamnade så småningom på Riche. Sin vana trogen satt polacken och molteg hela tiden vi var där, så det var Gertrud och jag som skötte konversationen.

Jag minns, att jag satt och övervägde om jag skulle betrakta Gertrud som attraktiv eller ej, i mina ögon var hon det knappast. Hon klädde sig erbarmligt illa och det hade jag svårt att förlåta henne: hon gjorde helt enkelt det sämsta möjliga av sina fysiska företräden. Redan nu lovade jag mig själv högtidligt att polacken skulle få ha sin flicka i fred för mig och jag kände mig mycket ädel över mitt beslut.

Sedan träffades jag och Gertrud flera gånger i veckan. Hon visade sig vara en mycket resolut ung kvinna och det var hon som arrangerade våra möten. Jag kände mig smickrad av hennes tydligt erotiskt färgade intresse, men samtidigt tyckte jag inte om att gå bakom ryggen på polacken, låt vara att det hela var ganska oskyldigt, vi träffades vanligen på ett konditori. Jag brukar visserligen inte dra mig för att kurtisera mina kamraters flickbekanta, men eftersom jag inte kände mig sexuellt attraherad av henne tyckte jag att det vore bättre om vi träffades alla tre. Men Gertrud hade hela tiden olika förevändningar för att inte ta med polacken.

Oftast träffades vi på Théhuset på Smålandsgatan. Där kunde vi sitta hela kvällarna och prata och diskutera. Vi kom snart underfund med att vi var människor av samma art, vi hade samma läggning och intressen, vi var båda äventyrslystna, fantasifulla, avskydde båda lika hjärtligt det inrutade och vi välvde samma högflygande planer för framtiden.

Jag kunde emellertid inte undgå att märka, att Gertrud inte alls litade på sina tillgångar som kvinna utan i första hand försökte göra intryck genom att spela ut sin världsvana och sin förmåga att stå på egna ben, klara sig själv i livets alla skeden. Jag däremot gjorde ingenting för att slå an, helt enkelt för att jag omedelbart kände att jag räckte till ändå i hennes ögon. Jag var trygg i medvetandet om att medan Gertrud snart visade tydliga tecken på förälskelse, låg mitt intresse för henne uteslutande på det intellektuella och vänskapliga planet.

Gertrud var några år äldre än jag och hade ett i mina ögon lika kosmopolitiskt som spännande och avundsvärt förflutet. Hon var född och uppväxt i Berlin, modern tyska och fadern engelsman. Hon hade upplevt fasan och förvirringen vid det tyska sammanbrottet. Efter kriget hade hon fört en ambulerande tillvaro, vistats långa tider i faderns hemland, men dessutom på många andra håll i Europa. Jag fick aldrig reda på vilken roll polacken spelat i hennes brokiga förflutna, men jag förstod att han känslomässigt inte betydde något för henne: hon hade rätt och slätt utnyttjat honom, för vilka syften vet jag inte bestämt, men jag troligen hade han kunnat underlätta för henne att få bosätta sig här i Sverige. Hon fascinerade mig. Jag kände, att jag behövde henne för min personliga utveckling. Jag behövde henne som vän, att umgås med, att samtala med: vi hade så mycket att säga varandra, så mycket intressant och fantasieggande att utbyta åsikter om. Jag hade helt enkelt aldrig tidigare mött en så begåvad och stimulerande människa som Gertrud. Och jag ville helst glömma att hon var kvinna.

Hon stack emellertid inte under stol med sin irritation över att jag inte gjorde normala närmanden. Och sent en kväll på Théhuset, ögonblicket innan vi bröt upp för att gå, sa hon helt frankt att hon inte länge till skulle stå ut med att umgås med mig enbart som kamrat. Och hon lät tydligt förstå, att hon i värsta fall inte såg sig någon annan råd än att avbryta allt umgänge med mig. Det var i själva verket ett ultimatum och jag blev ganska brydd. Jag ville högst ogärna avstå en bekantskap som börjat så lovande och gav så rikt utbyte.

Inte långt därefter blev vi intima.

Jag hade inbjudit Gertrud och polacken till min lägenhet. Gertrud hjälpte mig med framdukning, bredde smörgåsar i köket, gjorde sig hemmastadd i skåp och hyllor. Polacken var som vanligt mycket tystlåten och kom strax att stå utanför. Så blev det sent och polacken sa något om att gå, reste på sig och började ta på sig ytterkläderna. Gertrud gjorde ingen min av att vilja bryta upp utan fick plötsligt mycket bråttom ut i köket.

– Ska du inte gå? Frågade polacken och såg road ut.

– Nej, jag ska stanna och diska upp. Det var en ganska genomskinlig förevändning, eftersom det praktiskt taget inte fanns någon disk. Polacken och jag gav varandra en häpen blick i smyg. Jag hade inte visat henne det minsta intresse utöver det som ett värdskap kräver.

Gertrud var mycket bestämd och visade tydligt sin förre älskare att hon tänkte stanna samtidigt som hon ville ha iväg honom. Hon stökade vid spisen, var fram till diskhon och började spola i vatten, alltid fanns det något hon kunde ta som förevändning. Det var ett utslag av hennes viljestyrka, vad kunde jag göra, vad gör man sådana gånger?

Den stackars polacken hann inte mer än utanför dörren förrän Gertrud började klaga över huvudvärk och strax la sig på min ottoman för att vila. Det är möjligt att jag föreslog det, men jag är nästan säker på att hon gjorde det utan min anmaning.

Hon sökte provocera fram närmanden och jag kände mig naturligtvis smickrad, men fortfarande inte det minsta intresserad. Jag beklagade det verkligen. Här kom en flicka och la sig framför fötterna på en och så var hon inte vacker.

I varje fall attraherade hon mig inte erotiskt. Figuren? Ja, den var bra, men herregud, det fanns hundratusen flickor i den här stan med lika snygg figur och det var lätt att få flickor. Varför skulle jag ta Gertrud?

Jag ville vara kamrat med henne, ingenting annat.

Gertrud låg på rygg med slutna ögon, och väntade. Jag gick rådlös omkring i rummet några minuter och plötsligt var jag fram till ottomanen, böjde mig ner över henne och kysste henne lätt, trots att jag inte alls hade någon lust. Då lika lite som tidigare: hennes mun lockade mig inte, den var för hård, ingenting i hennes ansikte föreföll mig vackert, ljuvt, kvinnligt.

Strax jag kysst henne började jag emellertid också smeka henne över bröstet och neråt benen. Nu var det inledande momentet klart. Jag la mig ner bredvid henne på ottomanen, hon gjorde sannerligen inget motstånd, upprepade bara gång på gång ”jag blir så svag i dina armar!”

Jag drog upp kjolen på henne och försökte komma in. Hon stönade lätt och flämtade och kändes trång och jag frågade henne om det var första gången.

Det var det ju inte, men hon vågade tydligen inte visa sig för begiven. Fattades bara, att hon skulle vara oskuld också vid så pass framskridna år, tänkte jag harmset. Hela tiden hade jag en känsla av att jag gjorde något som jag inte alls ville i och för sig enbart därför att hon väntade det av mig och hade så tydligt visat det.

Det var egendomligt: jag var inte alls uppeggad, jag gjorde det vanliga invanda rörelserna som man gör med en kvinna, dock utan iver, utan ringaste förväntan och glädje, enbart därför att hon ju önskade det och arrangerade det hela. Innerst inne var jag förargad på hela situationen, den var mig motbjudande. Visst kunde jag gå i säng med en kvinna utan att hon attraherade mig, jag gick i säng med vem som helst som kom i min väg, men jag ville ta initiativet själv.

Jag kände mig som en robot, jag hörde själv hur metallisk rösten lät, inte alls het och öm, jag gjorde allt på rutin, jag var äcklad.

– Gör det ont...? Frågade jag. Jag var hänsynsfull som en gynekolog som klämmer och känner på en kvinna, inte som en älskare.

Efteråt var jag förbittrad, demonstrativt gick jag ut i badrummet och tvättade händerna.

Jävla människa! Tänkte jag, som skulle tvinga mig att gå i säng med henne, när jag för en gångs skull inte ville. Nu förstörde hon det intressanta i vår bekantskap...

Jag kände det som om jag förlorade mitt psykiska övertag i samma stund som jag gav efter för hennes intentioner, hennes pockande krav. När klockan var över tre på natten, sa jag till henne:

– Det är väl lika bra att du stannar här i natt, du kan ju i alla fall inte komma hem med tunnelbanan nu. Jag sa det utan glädje; det blev som Gertrud ville ha det, det var allt.

Gertrud stannade många nätter. Som om det vore något helt självklart, kom hon direkt efter arbetet till min lägenhet vid Odenplan, gjorde lite inköp på vägen, lagade mat och så åt vi middag tillsammans.

Jag lät henne hållas, fast jag var missnöjd med situationen. Det var bekvämt att bli ompysslad, att ha någon att ligga med varje natt utan att behöva jaga, men samtidigt ängslade jag över hur fortsättningen skulle arta sig.

En dag dukade hon upp en historia om att hon blivit av med sin bostad, den elaka väninnan hade kört ut henne ur deras gemensamma lägenhet i Farsta. Jag misstänkte redan då, att hon ljög eller i varje fall arrangerat det hela, men jag reflekterade inte närmare över det, jag var genast beredd att visa mig generös och förstående; alltid blir det väl någon råd, någon gång ska hon väl flytta.

I själva verket var jag ytterligt rädd att stöta mig med henne och jag märkte snart att jag kom till korta i varje strid, där viljestyrka och förslagenhet fällde avgörandet.

Så gick ett par månader. Fortfarande trivdes jag bra med Gertrud, vi hade så mycket gemensamt – det hände ofta, att vi låg vakna hela nätterna igenom och diskuterade. Det var kärlek jag inte kunde prestera.

En morgon, när jag stod framför spegeln i badrummet, kom hon och ställde sig bakom mig och tittade på sin bild i spegeln bredvid min. Plötsligt gjorde hon en bitter grimas och utbrast:

– Du med ditt ansikte utan vank och brist, skulle du inte kunna tänka dig att älska en ful kvinna.

Hennes ord lät som en örfil. Hon hade tydligen gissat mina tankar.

Ibland kunde hennes önskan att till varje pris tilldra sig mitt intresse ta sig mycket egendomliga uttryck.

Tidigt en morgon, när vi var på väg till hållplatsen på Sankt Eriksplan för att ta vår sin spårvagn till arbetet, råkade Gertruds vagn uppenbara sig i samma ögonblick som vi skulle korska gatan tillsammans. Gertrud fick bråttom och for iväg som en virvelvind. Plötsligt föll hon omkull mycket omotiverat mitt på gatan. Jag fick en tydlig känsla av att hon fallit med avsikt och jag låtsades inte se henne, jag tänkte: någon annan får hjälpa henne upp, jag rusar inte iväg i varje fall. Och jag vände bort huvudet och lät en annan herre skynda till och bistå henne. Jag, hennes älskare, gav blanka fan i om så hela strömmen av bilar passerade över hennes kropp.

Jag var rasande. Gertrud hade på sitt aggressiva sätt manövrerat sig till intimiteter, nu gällde det operation förälskelse: hon skulle packa sig på mig, tvinga mig att känna ömhet. Plötsligt blev Gertrud kallad till Berlin, därför att hennes far låg på sitt yttersta. Innan hon reste krävde hon att vi skulle förlova oss. Jag förstod, att hon hade pratat om mig i brev efter brev till familjen i Berlin och att det nu var en prestigesak för henne att kunna visa upp en förlovningsring och därför gav jag vika. Men så snart hon rest och jag åter kunde tänka oförvillat, blev jag ursinnig på mig själv för min eftergivenhet.

Från Berlin överhopade Gertrud mig med en fästmöes ömma brev, men jag besvarade inte ett enda av dem. Jag måste ha sårat henne djupt, men jag kunde helt enkelt inte skriva så som jag visste att hon fordrade. För mig var saken så klar: jag älskade henne inte. Och hon visste det. Jag var besluten att så snart tillfälle gavs, bryta vår förlovnings.

När Gertrud återvände från Berlin krävde hon mer eller mindre att vi skulle gifta oss. Hon lyssnade inte så mycket på mina lams invändningar utan hon ordnade med lysning och bokade en kyrka för vigsel. Sedan skrev hon runt till släkten i Tyskland.

Vigselakten i kyrka och allt det som sen följde, förefaller mig som ett grymt skämt.

Gertrud gav mig i god tid en tydlig vink om att hon väntade att jag skulle kyssa henne inför bröllopgästerna omedelbart efter vigseln, därför att så gjorde man i Tyskland. För henne var det i första hand en prestigesak. Hela detta skådespel med middag, bröllopgäster, tal och granna fraser ingav mig vämjelse. Aldrig hade jag trott, att det skulle vara så svårt att gifta sig utan kärlek.

Under den första tiden vi var gifta, grälade vi mycket ofta och orsaken var alltid densamma: Gertrud ställde krav på ömhetsbetygelser från min sida och jag spjånade emot. Ibland kunde jag visserligen vakna och försöka bjuda till lite, men det gick mycket trögt. Jag gick omkring i ett tillstånd av permanent förbittring över att, så som jag såg det, ha blivit tvingad till äktenskap.

Jag kysste henne på kommando morgon och kväll, aldrig spontant. Jag kysste henne på morgonen, när jag skulle iväg till kontoret, därför att jag visste att hon väntade det och jag kysste henne när jag kom hem på eftermiddagen, för att undvika en scen. Och innan jag somnade på kvällen svängde jag mig över sängkanten, böjde mig över henne någonstans i mörkret och lät mina läppar snudda vid hennes så hastig och omärkligt som möjligt i samma ögonblick som jag önskade henne god natt.

En natt vaknade jag av att Gertrud låg och kastade sig fram och tillbaka i sängen alldeles tydligt i avsikt att väcka mig. När jag i ovänlig ton frågade henne vad det egentligen var med henne, svarade hon att hon inte kunde sova. Jag snäste åt henne, att hon ju inte gärna kunde somna så länge hon låg och vred sig som en orm i en myrstack.

Då kröp det fram, att hon ville, att jag skulle komma över i hennes säng. Jag vägrade blankt., Jag vill sova, sa jag.

Jag är din hustru och jag har rätt till det, svarade Gertrud stridslustet. Lagen är sådan.

Jag blev fullkomligt utom mig. Väcka mig mitt i natten och påminna mig om mina äktenskapliga skyldigheter! Till på köpet åberopa sig på lagen! Jag kunde ha slagit henne. Dispyten slutade med att Gertrud tog kudde och filt och gick in i vardagsrummet och lade sig på ottomanen, därför att, som hon uttryckte det, inte stod ut med ha mig så nära, men ändå så långt bort. Jag ropade bryskt att hon skulle stänga dörren efter sig också...

Gertruds sätt att försöka tämja mig att uppträda som om jag älskade henne påminde mig osökt om min fars exercis med mig, när jag var pojke, för att få mig att hälsa tillräckligt hövligt: jag skulle stanna upp, se honom stint i ögonen, bocka djupt, höra mig för om hans hälsa och först sedan fick jag gå vidare. Men jag lyckades nästan aldrig klara av hälsningsplikten till fars belåtenhet. Än talade jag för lågt, än bockade jag inte tillräckligt djupt, än såg jag dolsk ut...

Det föreföll mig som om Gertruds krav på mig hade ungefär samma upphov som min fars: för bägge gällde det prestigen.

En söndagseftermiddag promenerade vi på Djurgården, inbegripna i en livlig diskussion om möjligheten att emigrera till USA. Det gällde vår älsklingstanke och vi var fulla av entusiasm. Sådana gånger hade vi verkligen underbart tillsammans, en bättre meningsfrände och kamrat än Gertrud kunde jag aldrig få. Hon var olik alla andra flickor jag mött. Plötsligt ställde hon sig hindrande framför mig på den mycket starkt trafikerade stigen och befallde:

– Kyss mig!

– Här? Utbrast jag förskräckt.

– Jaa, insisterade Gertrud och stod kvar.

Jag sträckte mig fram och kysste henne så lätt och hastigt jag kunde och utan att ta i henne. På en gång var den goda sämjan totalt spolierad mellan oss och jag visade förbittring genom att moltiga resten av promenaden.

Vi var olyckliga bägge, inte minst Gertrud. Hon hade mobiliserat alla sina resurser för att så fort som möjligt bli gift med mig och jag antar att hon räknat med att hon också skulle klara de prövningar och påfrestningar hon skulle möta i ett äktenskap, som ingåtts under så ogynnsamma förutsättningar. Men ofta verkade hennes krafter tryta. Hon ställde till scener, fick våldsamma utbrott av svartsjuka. Kastade jag en blick på en flicka på gatan kunde hon bli rasande, utbytte jag några ord med damen i biljettluckan på biografen, misstänkte hon strax, att jag avtalade om ett rendezvous. Hennes notoriska svartsjuka gjorde ett löjligt intryck på mig, jag ryckte på axlarna åt alla hennes utbrott och antagligen njöt jag en smula också av att se henne lida.

– Jag står inte ut med det här äktenskapet länge till, kunde hon skrika åt mig. Men skilsmässa ville hon absolut inte höra talas om.

Med sina språkkunskaper var det lätt för Gertrud att få en ansvarsfull och bra betald tjänst som korrespondent eller chefssekreterare. Men hon begick ofta svåra fel och bytte ideligen anställning. För varje gång begärde hon och fick högre lön, på så sätt sökte hon hävda sig inför omgivningen, kompensera vad hon trodde hon saknade i jämförelse med sina vackrare medsystrar.

Jag upptäckte snart, att hon ingalunda var den perfekta yrkeskvinnan hon gav sig ut för att vara: hon kunde långt ifrån leva upp till sin uppgift som effektiv sekreterare, därtill var hon alltför bohemisk, lynnig, endast med uppståndande av sin enorma viljestyrka och med hjälp av en häpnadsväckande fräckhet kunde hon hålla sig på toppen.

Jag medger att jag grep varje tillfälle att bedra Gertrud, men det blev ingenting av större proportioner, jag stod under sträng bevakning. Inte heller var det så helt med Gertruds trohet, men jag tog ingen notis om det och erotiskt sett blev hennes underläge lika förkrossande stort som förut.

En kväll när jag kom från kontoret, fann jag bostaden tom, Gertrud brukade eljest hinna hem före mig. Efter en stund ringde hon från ett känt utvårdshus och berättade att hon åt middag tillsammans med polacken.

Jag såg på klockan och sa åt henne att om en halvtimme går jag ut på mitt håll. Inom tjugofem minuter var hon hemma, hon hade inte ens gett sig tid att äta upp huvudrätten, hade struntat i desserten och kastat sig i en bil, lämnat den besvikne kavaljeren åt sitt öde. Visst var det gement handlat av mig, men jag kände instinktivt att mitt erotiska övertag var mitt enda vapen i den kamp som oavslutligt pågick mellan oss. Hon var en starkare och livsdugligare människa än jag. Och jag var rädd för hennes hårdhänta tag.

Gertrud la ner mycket pengar på kläder. Under vårt äktenskap kom hon äntligen att inse vad vackra kläder kan betyda för att göra en kvinna tilldragande.

Hon lät sy en rad klänningar och dräkter och var alltid mån om att följa sista modet. Och det måtte ha gett det resultat hon förmodligen hoppats på, ty jag blev alltmer sexuellt attraherad av henne.

Jag kunde nu utan anmaning gå fram på golvet och ta om henne, låta händerna glida över hennes byst, ner mot benen, upp under kjolen, dra henne mot ottomanen, men jag kysste henne inte genast. Det var den välsvavade figuren jag såg, draperad i något dekorativt grönt eller svart, de långa slanka benen. Men sedan var det stopp, jag såg inte på hennes ansikte, åtrådde inte hennes läppar. Hon märkte detta allför väl.

– Du kysser mig nästan aldrig annat än när vi är intima, klagade hon.

Fortfarande var jag inte kär i henne, men jag undrade faktiskt ibland om jag inte var på god väg att bli det. Vi hade ju knappt varit gifta mer än ett år ännu.

Det var ungefär vid den tidpunkten som Ilse kom på besök.

Det var sommar, jag kom från kontoret. I porten fick jag syn på en påfallande vacker flicka i pagefrisyr, som satt på en stor resväska. Jag förstod genast, att det var Ilse och att hon inte sluppit in, därför att Gertrud av någon anledning inte hunnit hem än. Jag drog automatisk munnen till ett flin.

– Är det Claes? Frågade Ilse på tyska.

– Ja, svarade jag.

Och så tog vi i hand och stod och såg på varandra, båda förlägna, Ilse lite röd om kinderna.

Redan samma kväll utbreddes sig Ilse vitt och brett om sitt olyckliga äktenskap inför Gertrud och mig. Hon berättade att hennes make inte fått röra henne på över ett halvår.

Jag började genast en självpåtagen mission som tröstare och rådgivare. Jag gav henne komplimanger i smyg, det var tassel och tassell bakom ryggen på Gertrud. Jag sa åt henne, att hon tillhörde just den typ av flickor som alltid attraherat mig och det var nog sant så länge höll mig blott till utseendet. För övrigt verkade hon ganska vänlig.

Det första dagarna måste inskränkas till att vi tog varandras händer i smyg under bordet, att vi viskade ömma ord till varandra. Gertrud var ju ständigt i vår närhet. Så vi kom överens om att mötas på tu man hand.

Jag tog ledigt från kontoret ett par timmar mitt på dagen. Enligt överenskommelse väntade Ilse hemma. Gertrud var naturligtvis på sitt arbete. Vi slog oss ner på ottomanen i vardagsrummet och jag tog om henne och kysste henne. Hon sa:

– Es passt sich nicht...

Likväl förmådde jag henne några minuter senare att lägga sig ner bredvid mig. När jag försiktigt drog med handen neråt klänningslivet, värjde hon sig litet, tog min hand för att hindra mig. Jag viskade förebrående:

– Jamen vi tycker ju om varandra.

Då gav hon sig.

Vi möttes några gånger på samma sätt i bostaden. Men hela tiden var vi rädda för att bli överraskade av Gertrud, som ofta brukade gå hem ett tag från arbetet under dagen, eftersom hon bara hade någon minuts väg mellan bostaden och kontoret. Så snart vi hörde steg i trappan stelnade vi till i varandras armar och lyssnade andlöst. Medan jag stimulerades, tjusades vid tanken på faran, var Ilse mycket besvärad av den ständiga spänningen och efter några möten kom hon med ett förslag: kunde jag inte be att få nyckeln till min systers för tillfället sommartomma bostad under någon förevändning, så vi kunde mötas där istället?

Det var i juni, inte ett moln på himlen, alldeles vindstilla, vattnet blänkte under broarna.

Ilse och jag möttes varje dag på Floras kulle i humlegården och vandrade sedan hand i hand den korta vägen till min systers lägenhet på Östermalm.

Vi klädde av oss nakna, kröp ner under ett lakan och låg så ett par timmar, tills jag blev orolig och måste skynda tillbaka till kontoret. Ilse ville inte klä på sig, hon gick omkring naken, medan jag klädde mig, liksom för att visa sig och hon fick aldrig nog av kyssar och smek.

Från början hade det varit meningen att Ilse skulle stanna i Stockholm i ett par veckor bara, men hon fann ständigt nya förevändningar att skjuta på sin avresa.

– Jag har inga samvetskval, jag vet att du inte älskar Gertrud. Hon sa upprepade det allt oftare, när vi träffades, liksom för att övertyga sig om att det verkligen var sant. Jag ska aldrig glömma de där mötena i lönndom i min systers lägenhet. Hur vi låg där på schäslongen tätt omslingrade, tysta, i halvslummer. Himlen var svalt blekblå, en solstrimma letade sig väg mellan gardinerna, hemlighetsfulla ljud trängde genom trossbottnarna, sus i rören, ett barns gråt någonstans.

Efter ett par timmar infann sig emellertid alltid melankolin, ett nästan outhärdligt svårmod grep oss bägge, en föraning om kommande ofärd: hur ska det gå för oss till sist...?

En kväll tog Gertrud med sig Ilse till en dansrestaurang på Lidingö. När de äntligen kom hem framåt morgonsidan, var jag irriterad redan av det skälet att de gått utan att be mig följa med. Och när jag dessutom fick höra att de på Lidingöbron hade blivit erbjudna att med ett par herrar i bil och Gertrud genast accepterat, trots Ilses protester, kokade jag av moralisk indignation.

Vi började gräla och Ilse försvann in på toaletten för att slippa vara vittne. Tanken på att jag, Gertrud ovetande, hade systemen till älskarinna gjorde mig modig som ett lejon och jag tog till grövre artilleri än någonsin. Till sist slängde jag ur mig:

– Jag vill ha skilsmässa.

Jag sa det utan att innerst inne mena det ett ögonblick, men Gertrud slog omedelbart till reträtt och till min stora förvåning började hon gråta.

– Snälla Claes, låt oss börja om, kved hon.

Jag blev perplex. Det var första gången jag sett henne gråta, eljest brukade hon storma och rasa och nedkalla alla hämndens alla demoner.

I vanliga fall berör mig en kvinnas gråt mycket illa, men nu njöt jag av situationen trots att samvetskvalen brände i mig och Gertrud grät så att axlarna skakade. Jag kunde inte tycka synd om henne, ty aldrig hade jag hatat mitt önskade äktenskap som den gången. Hon hade velat ha mig och hon hade ordnat så hon fått mig, men vad hade jag fått? Det var inte utan att jag satt och önskade att Gertrud skulle få veta sanningen om förhållandet mellan mig och hennes syster.

Men fastän inte ett ord om det kom över mina läppar, måste Gertrud ha anat något, och så satt hon där och grät.

Ett par dagar senare kom avslöjandet nästan som en befrielse.

Nu upplevde jag en samvetskris. När jag kom hem ifrån kontoret om eftermiddagarna vandrade jag fram och tillbaka på golvet, tills det var läggdags. Jag kunde inte ta mig för med någonting, inte gå ut. Jag tänkte på Gertrud, jag längtade vilt efter henne, längtade efter att få tala om för henne hur mycket hon betydde för mig. Och att vi skulle börja om. Det var i början på oktober, brittsommar, vackra, kristallklara dagar, kalla mörka nätter. Ensamheten gjorde mig ömtålig. Jag hade våldsamma samvetskval. Men det var inte i första hand mitt otrohetsbrott som plågade mig, Gertrud hade knappast heller varit trogen, utan det var framför allt min kompakta oförståelse inför hennes ömhetsbehov och min kalla, avvisande attityd alla de gånger hon gjort sina tafatta, lite klumpiga närmanden. Episoder som jag för länge sedan glömt eller avfärdat med en axelryckning dök upp i minnet nu och fick mardrömmens proportioner, jag såg på mig själv som ett monster av grymhet. Min ånger var så plågsam, att jag förnam den rent fysiskt.

Till detta kom den aggande oron, att jag skulle komma för sent, att något hänt under de här dagarna, jag visste inte vad, som skulle skilja oss för evigt.

Hennes uppträdande vid avresan hade varit egendomligt. Och sedan inte ett livstecken, hon som överhopat mig med ömma brev från Tyskland. Hon måste ha planlagt någonting. Jag tog telefonen och började ringa runt till fjällhotellen i Norrland. Till sist spårade jag henne. Hon hade tagit in under falskt namn, fröken Stern, hennes flicknamn. Men det visade sig omöjligt att få kontakt med fröken Stern. Jag ringde gång på gång vid alla upptänkliga tider, hon höll sig undan, hon vägrade ta emot mina samtal.

Jag greps av panik det var för sent.

Och jag handlade som i panik, brådstörtat. Jag tänkte ta första tåg från Centralen för att överraska henne på hotellet, tvinga henne att lyssna till vad jag hade att säga. Men tåg skulle ta ett dygn. Jag hörde mig för om möjligheten att flyga dit, det fanns ingen. Jag slog mig ned för att försöka få ihop ett brev och skicka med ilpost.

Då anlände ett telegram, från Gertrud. Hon meddelade helt lankoniskt att hon skulle vara tillbaka i Stockholm sent på eftermiddagen följande dag. Alltså: Gertrud vägrade tala med mig i telefon, hon hörde inte av sig med ett enda litet vykort, nu skickade hon telegram: det var illavarslande.

Jag resignerade. Samma dag hon skulle komma, ställde jag i ordning en supé i vardagsrummet: franska ostar, kex, champagne, levande ljus. Se slog jag mig ned i en av fåtöljerna och väntade. I början satt jag spänd som en stålfjäder, färdig att fara upp, tända ljusen ta emot. Men allt eftersom timmarna gick utan att hon hördes av, slappnade jag av, sjönk allt djupare ner i fåtöljen, satt och lyssnade i mörkret. Det elektriska ljuset hade jag inte vridit på: att sitta i mörkret dold för omvärldens blickar ingav mig alltid en viss trygghetskänsla.

Hon hade sagt att hon skulle komma vid sjutiden, men ännu vid midnatt hade hon inte hörts av. Jag trodde mer och mer att det jag fruktat så intensivt verkligen inträffat: hennes sätt att handla, att slå larm om sin ankomst, att hålla mig på halster in i det sista, det kändes som om jag kom för sent med min kärlek.

När klockan var lite över två hörde jag hennes steg på gatan utanför. Jag hade inte behövt kontrollera det, jag visste med ens att det var hennes steg, men jag reste mig långsamt ur fåtöljen och gick fram till fönstret. Det var Gertrud. Hon hade bråttom, hennes steg ekade längs gatan: tipp, tapp, tipp, tapp, snabba och energiska steg. Hon hade stylthöga klackar och höll huvudet lätt nerböjt och stirrade ner i trottoaren. Jag erinrade mig att hon varit sportklädd när hon for, nu kom hon hem i kappa och pumps. Plötsligt vände hon sig om och vinkade ivrigt neråt vägen. Hjärtat slog en volt i bröstet på mig, när jag såg det. Hon vinkade åt älskaren, hon kom från älskaren. Det var därför hon dröjt.

Gertrud ville tydligen göra en effektfull entré: när hon kom in i lägenheten smällde hon igen dörren efter sig, så att det ekade i hela lägenheten, klampade ute i tamburen, satte ner resväskan med en hård duns, hon skulle ha väckt mig, om jag så hade legat medvetlös i sängen.

Först var hon inne i sovrummet, jag kunde lätt föreställa mig hennes förvirring och irritation över att finna min säng tom, sen svepte hon in i vardagsrummet, hejdade sig på tröskeln under bråkdelen av en sekund, när hon såg mig skymta och närmade sig sedan långsamt, som om hon måste vänja ögonen vid halvmörkret för att urskilja mig:

– Ååå sitter du här?

I vanliga fall skulle Gertrud ha ilat fram till utan att kunna dölja sin iver och kysst mig. Jag skulle med en kraftansträngning presterat ett blekt leende eller åtminstone försökt undvika att se besvärad ut. Nu inträffade ingenting av detta. Ingen av oss gjorde en min av att hälsa. Jag satt orörlig och yttrade inte ett ljud, Gertrud tog några steg mot mig och slog sig sen ner i den andra fåtöljen, den framdukade supén låtsades hon inte se. Hon tände en cigarett, satt och iakttog mig en stund och sade sedan:

– Du ser verkligen trevlig ut Claes.

Hon sa det inte i någon uppskattande ton, bara kallt konstaterande. Jag fick för mig att hon haft hans bild, bilden av älskaren, så länge på ögats näthinna, att hon blev förvånad.

Så började hon fråga mig i gäckande och aningen svartsjuk ton om vad jag hade haft för mig under de här ensamma veckorna.

– Å, inget särskilt, svarade jag undvikande och det var de första ord jag yttrade sen hon kom.

– Men du har haft desto mer för dig, eller hur? Tillade jag och min röst skälvde av bitterhet.

Gertrud satte sig käpprakt i fåtöljen, askade av cigaretten och sa högtidligt och med emfas:

– Jag har mött en man.

Hade allt varit som förr skulle jag antagligen ha svarat med ett försmädligt flin, kanske sagt något kvickt och cyniskt, som kontrasterat mot hennes gravallvar, men nu satt jag stum.

Långsamt repade jag eld på en tändsticka och tände ljusen. Gesten var avsedd att dölja hur ömklig jag kände mig, men mina händer skakade så våldsamt att jag tvärtom avslöjade mig.

Gertrud måste ha känt sig uppmuntrad av min tystnad, hon berättade om brasaftnar, utflykter par om par, plötslig ömsesidig förälskelse. Slutligen tog hon fram ett fotografi ur handväskan och räckte mig. Jag tog emot det, granskade det noga och sa ödmjukt:

– Han ser bra ut.

Det gjorde han. Mannen som kunde vara fem, kanske tio år äldre än jag, hade skarpskurna, påfallande markerade ansiktsdrag, men kanske lite för stora öron och för bred mun.

Jag funderade över en fråga utan att våga ställa den, ty kuraget svek mig, så snart jag öppnade munnen blev jag kallsvettig och tungan klistrade vid gommen, det kändes som om mitt liv hängde på svaret. Till sist lyckades jag kraxa fram:

– Har ni legat med varandra också?

Jaa, medgav hon bredvilligt och hon tillade lite urskuldande:

– Vi var bägge förvånade över att det kunde gå så fort, men när man umgås med varandra varje dag så där så....

Jag föll ihop totalt. Jag förstår det inte själv, jag hade ju ändå varit beredd på det värsta, åtminstone annat det. Och för egen del hade jag ju varit med Ilse bara några månader tidigare.

Jag tror att jag grät.

Hennes första åtgärd följande dag var att ordna ytterligare en veckas ledighet från arbetet för att odelat kunna ägna sig åt sin nyförvärvade vän. Denne skulle nämligen stanna i Stockholm bara en kort tid, berättade hon. Han hade visserligen sitt föräldrahem i Stockholm, men han var handelsresande och reste mycket på landsorten. Han kom till stan som regel endast över veckosluten.

De skulle träffas redan på förmiddagen och besöka hans föräldrar, som bodde någonstans på Söder. Gertrud hemlighöll ingenting. Hon avslöjade att hon låtit mannen tro att hon var ogift, nu skulle han presentera henne för sina föräldrar som sin fästmö.

Jag uppträdde undfallande och ödmjukt och accepterade reservationslöst den nya situation jag blivit ställd inför, eftersom jag inte tyckte mig ha något val.

Gertrud var lite nervös inför den förestående visiten i älskarens föräldrahem, hon var mån om att göra ett gott intryck och jag assisterade henne efter bästa förmåga. Hon borde ta den svarta klänningen med vit krage och vita manschetter. Rådde jag, den klädde henne bäst vid ett sånt tillfälle. Dessutom borde hon ha blommor med sig till värdfolket, ansåg jag och ilade beskäftigt ner till blomsterhandeln för att skaffa en bukett, medan hon gjorde toalett. Innan vi skildes, jag för att gå till kontoret, hon för att träffa sin uppvaktande kavaljer, drack vi champagnen jag skaffat till hennes hemkomst.

När Gertrud kom hem frampå efternatten berättade hon mer än gärna vad hon upplevt. Hon hade gjort stor lycka inför det gamla paret på Söder. Därefter hade hon och älskaren promenerat på stan och han hade flera gånger biktat sin kärlek och sagt, att han ville gifta sig med henne. Till sist hade de tagit in på hotell för att vara ensamma några timmar. Så fortsatte de närmaste dagarna. Vi skildes åt på morgonen, vi sågs på efternatten och jag fick mig serverat alla enskildheter om hennes kärleksförbindelse med den andre.

Det var en plåga utan gräns. Jag kunde inte sköta mitt arbete, jag kunde lika gärna ha stängt kontoret. Under flera dagar åt jag inte en matbit. Det tjänade ingenting till att försöka äta: lyckades jag verkligen få in en tugga i munnen, kunde jag inte svälja den utan jag måste spotta ut den igen.

Jag har haft dussintals flickor och skilts från dem utan saknad. Jag hade alltid intalat mig att Gertrud aldrig skulle kunna få någon verklig makt över mina känslor. Nu klamrade jag mig fast vid henne som om hon varit den sista levande medmänniskan i en övergiven utdöd värld.

Den enda klara tanke jag hade i huvudet de där dagarna var, att jag måste låta Gertrud få sin revansch. Gång på gång upprepade jag för mig själv: ju mer jag uthärdar, ju längre tid som går, desto mer jämspelta blir vi, en dag skulle också jag kunna ha något att förlåta henne, inte bara hon mig. Då kunde vi börja om. Då skulle hon förstå att min tvära omkastning inte var en tillfällig nyck, en krigslist bara.

Och jag var beredd att gå mycket långt, att tåla mycket, var gränsen egentligen skulle dras visste jag ännu inte.

Den värsta paniken släppte när min rival lämnade Stockholm, Det betydde, om än bara för en kort tid, att vårt äktenskap och mitt liv återgick någorlunda normala gängor igen.

En kväll, när jag kom hem lite sent från kontoret, stod Gertrud och talade i telefon. Så snart hon fick syn på mig hytte hon ivrigt åt mig med handen och i enlighet med mitt självpåtagna martyrium höll jag mig så tyst jag kunde för att inte störa.

Gertrud stod med ett saligt leende på läpparna och lyssnade andäktigt några ögonblick, så sa hon:

– Ich wollte so gern deine liebe stimme hören, Ernst.

Hon talade tyska, hennes älskare var tysk! Utan att ta av mig överrocken gick jag direkt från tamburen in i vardagsrummet och slog mig ner i fåtöljen och lyssnade på resten av samtalet samtidigt som jag försökte samla tankarna. Konstigt att jag inte förstod det tidigare, detta att han var tysk. Jag förstod att de hade något gemensamt som jag och Gertrud aldrig skulle komma att ha: samma modersmål.

På det lilla satsbordet framför fåtöljgruppen låg ett halvskrivet brev, som hon tydligen varit i färd med att skriva, när hon fått för sig att ringa ”Ernst”. Brevet, som var skrivet på tyska, låg så nära mig, att jag inte kunde undgå att läsa några rader här och där, även om jag var diskret nog att inte titta närmare på det. Särskilt fäste jag mig vid några ord som jag översatte: ”...min väninna, som jag bor ihop med, sitter bredvid mig och syr...”

Det var alltså så hon framställde situationen för Ernst!

En kort stund kände mig upprorisk och jag var på vippen att rusa upp fåtöljen, rycka telefonen ur handen på henne och säga den där Ernst sanningen. Det skulle inte ta femton sekunder och sedan skulle situationen i grunden vara annorlunda, till min fördel. Men så tilltagen är inte jag.

Gertrud avslutade samtalet och kom ut i vardagsrummet. Så fick hon syn på brevet som låg där och skyltade framför ögonen på mig och fick bråttom att stoppa undan det, lite röd om kinderna.

Därefter tog hon till orda. Hon ville att jag inte skulle avslöja henne vad som än hände. Om så Ernst själv skulle söka upp mig skulle jag ljuga helt frankt och säga att vi levte skilda i åratal. Hon var i sin fulla rätt, menade hon att sköta den här affären som det passade henne, så mycket ont som jag gjort henne.

Vi höjde rösterna och skrek i munnen på varandra. Gertrud gällt:

– Om du förstör det här för mig, kommer jag att hata dig till döds!

Jag blev stum.

I nästa ögonblick nappade hon åt sig min konfirmationsbibel, höll fram den mot mig och befallde:

– Du ska svära på bibeln att aldrig avslöja mig, vad som än inträffar.

– Lägg fingrarna på bibeln och svär, insisterade hon.

Jag antar att för en utomstående skulle situationen ha verkat tragikomisk. Men för oss tedde den sig inte så, vi var alltför uppjagade bägge två för att finna något lustigt i den.

Vi stod tysta mitt emot varandra en stund. Gertrud pockade med den lilla bibeln under näsan på mig.

Så sträckte jag fram min högra hand och lät fingrarna snudda vid det svarta skinnbandet med mitt namn i guldtryck.

– Jag svär! Sa jag buttert.

Den närmaste tiden dök Ernst upp i Stockholm med ett par veckors mellanrum. Varje gång försvann Gertrud utan förvarning för att återkomma flera dagar senare. När han var borta skickade han brev till henne nästan varje dag, breven var adresserade "Fröken Gertrud Gautmann".

Det faktum att Gertrud seglade under falsk flagg gav mig aldrig någon ro. Det grämde mig att rivalen hölls i okunnighet, medan jag med bakbundna händer tvangs till passivitet och tystnad. En dag bröt jag mitt bibellöfte.

Det inträffade strax före jul och att så blev fallet var ingen tillfällighet. Tanken att tillbringa den långa helgen i total ensamhet skrämde mig mer än något annat.

Det började med att vi var ute och dansade en fredagskväll. Jag hade bjudit ut henne för att visa min uppskattning över att hon mot vanligheten inte skulle träffa Ernst under veckoslutet. Ernst befann sig minst hundra mil från Stockholm enligt vad hon försäkrade mig. Jag spenderade långt utöver vad jag hade råd till. Gertrud verkade ovanligt glad och uppsluppen. Hon uppträdde som om hon varit förälskad i mig och gång på gång försäkrade hon mig obedd, att det bara var en tidsfråga, innan jag hade henne för mig själv igen. Vi skulle minsann börja om. Hon talade om att hon kommit överens med sin mor om att träffa henne ute på stan följande dag för att julhandla. Och dessutom påstod hon att hon stod i begrepp att skriva ett avskedsbrev till Ernst under veckoslutet.

Det var en mycket lyckad kväll.

Lördag förmiddag gav hon sig iväg för att träffa sin mor. De skulle mötas vid Stureplan och hon skulle bli borta några timmar, lovade hon. Nästan direkt efter det att hon stängt dörren efter sig började en tanke gnaga i mig. Var det inte lite väl bra? Jag bestämde mig för att ringa svärmor och hoppades att hon inte skulle svara, att hon skulle vara ute. Men hon svarade, jag struntade i fraserna och frågade henne om hon skulle träffa Gertrud. Så var inte fallet.

Ernst var alltså i Stockholm trots allt! Hennes svek kändes så grymt mot bakgrunden av vår underbara kväll tillsammans.

Hade jag nu följt det vanliga mönstret skulle jag passivt funnit mig i mitt öde och ägnat lördagen och söndagen åt vanvettigt självplågeri. Men nu kokade jag av raseri och det fick mig att ta mig i kragen och faktiskt söka upp honom.

Det visade sig att Ernst bodde i ett hus som närmast såg ut som ett rivningsobjekt. Jag letade förgäves efter någon uppgift om hyresgästernas namn i porten och trapplyset fungerade inte. Jag blev tvungen att läsa mig fram på dörrskyltarna i halvmörkret. På tredje våningen fanns det en dörr som det stod Müller på. Några sekunder efter att jag knackat på dörren öppnade en kvinna äldre kvinna. En liten rundnätt varelse med godhjärtat utseende som inte föreföll kunna ett ord svenska.

Jag frågade efter Ernst Müller. Ernst var inte hemma. Men ville jag inte stiga på? Kvinnan var idel solsken. Det visade sig att hon trodde att jag var en arbetskamrat till Ernst, att jag kanske kom med bud från firman, där han var anställd. Det hade tydligen hänt förr, de saknade ju telefon.

Jag tvekade. Det var ett streck i räkningen att inte träffa Ernst och Gertrud på fläcken. Och jag ville helst inte dra in Frau Müller i en kommande uppgörelse med sonen. Jag försökte således få henne att lämna de upplysningar jag önskat, samtidigt som jag försökte att inte väcka några mistankar hos henne. Frau Müller hade svårt att förstå min knaggliga tyska och hon bad mig ånyo att stiga in.

Hon var av den varmhjärtade sorten som får en att känna sig som ett litet barn, kommer en att tänka på sin egen mor, på trygghet värme och godhet. Jag kunde inte neka till att kliva på.

Lägenheten var liten, kyffig, mycket mörk, belamrad med avskyvärda gamla möbler, idel skräp. Och så fotografier överallt, i stora ramar, ett par, tre generationer tyskar, men det doftade gott av nybakat kaffebröd.

Frau Müller bad mig sitta ner och så skulle hon sätta på kaffe med bröd som hon just gräddat. Jag tänkte på mitt eländiga ärende och kände mig mycket illa till mods. Jag avböjde hennes inbjudan, räckte fram handen och presenterade mig.

– Claes Gautmann, sade jag och tog hennes hand.

– Gautmann utbrast hon spontant och slog ihop händerna.

– Ich kenne eine Fräulein Gautmann, aber...

Genast tog det eld i mig, borta var all min tvekan:

– Es gibt kein Fräulein Gautmann. Gertrud Gautmann ist meine Frau.

Nu kunde ingen hänsyn i världen hejda mig längre. Upprörd slet jag upp plånboken och visade henne ett nytaget foto på Gertrud och mig och så drog jag vigselringen av fingret och visade henne inskriptionen: "Gertrud 4/7 1954".

Frau Müller stod mållös och bestört, kanske tänkte hon på familjens ömtåliga ställning i Sverige som utlänningar: de hade inte vistats länge här, de hade främlingspass....

Så utspelades en scen som jag sent skall glömma. Hon grep mina händer i sina och medan tårarna trillade ner för kinderna upprepade hon gång på gång vädjande:

– Förlåt oss, förlåt oss upprepade hon flera gånger. Jag blev rörd: den stackars kvinnan inte kunde hon lastas. Jag log, jag tröstade:

– Ta det lugnt, det blir nog bra alltsammans...

– Ernst ist sehr anständig, försäkrade hon ivrigt. Sehr anständig! Det måste röra sig om ett misstag. Han visste det inte. Han måste vara oskyldig. Er ist sehr anständig.

Och så berättade hon trohjärtat om hur Ernst, den ende sonen, hjälp sina gamla föräldrar över till Sverige, frälst dem ur ryssarnas våld. Hon nämnde något om fängelse...

En ström av ord på dialektal tyska, jag begrep inte hälften av vad hon sa.

Hon svansade omkring hit och dit i den lilla lägenheten, fick hon inte bjuda på lite kaffe ändå? Och nybakat bröd? Jasså inte!

Men nå g o t ville hon göra för mig i alla fall. Och rätt var det var kom hon farande med ett stort fotografi i famnen och räckte mig.

En familjeidyll! Två uniformsklädda män, Ernst och hans fader fick jag veta, satt i var sin karmstol, bakom dem stod två kvinnor: jag igenkände genast Frau Müller, fast hon var betydligt smärtare här, den andra kvinnan kunde vara en syster till Ernst. Det var inget särskilt med Müller seniors uniform om man undantar järnkorset på bröstet. Ernst var sig lik fast här mycket yngre. Han hade emellertid en annan typ av uniform, jag tror att det var en Gestapouniform.

Jag lämnade tillbaka fotografiet, en smula brydd. Jag vet inte vad Frau Müller tänkt på som visat mig det, förmodligen hade hon inte tänkt alls, menade bara väl.

Jag reste mig och tog adjö, bad henne hälsa Ernst och säga att jag sökt honom.

Frau Müller följde mig till dörren och på nytt upprepade hon:

– Förlåt oss, förlåt oss.

Några timmar senare var jag idel ömklighet igen, borta var all min kurage, all min käcka beslutsamhet. Herregud jämrade jag mig, nu har jag brutit mitt bibellöfte, hur ska jag någonsin få Gertrud att tro på mig igen!

När Gertrud dök upp på måndagsmorgonen tog jag hennes hand och grät av lycka över att hon var tillbaka, berättade omständligt om besöket hos Ernst, bad om tillgift, visst kunde hon väl ställa till rätta för sig ingen?

Åjo, det kunde hon nog, sa hon.

Därmed skred hon till verket. Efteråt rapporterade hon segervisst:

– Jag har nu sagt, att vi levit skilda i över ett år, att du bara förföljer mig, att du är galen.

Hädanefters tjänar det ingenting till, att du tar kontakt med någon ur Ernsts familj, de vill inte ha med dig att göra. Förresten förstår de inte din tyska.

Jag höll inte måttet. Men i mitt hjärta gömde jag bilden av den före detta nazisten Ernst Müller. Vem vet, en dag skulle jag kanske kunna begagna mig av den.

Det gick ett år. Ja pendlade ständigt mellan hopp och förtvivlan. Mina nerver sviktade. Jag upplevde de mest egendomliga saker. De dagar hon var borta, tyckte jag mig se henne över allt i staden.

Jag fick syn på henne på en spårvagn, jagade ifatt den. Jag skymtade henne i en taxibil, haffade strax en annan och följde efter. Men naturligtvis var det alltid en synvilla.

Det enda jag kunde vara helt säker på var att hon skulle komma tillbaka så småningom. Plötsligt skulle jag höra henne stoppa nyckeln i låset, i nästa ögonblick skulle hon stå framför mig i lägenheten. I samma stund skulle den uppsplitande oron vara borta, vika som genom ett trollslag.

En dag föreslog jag Gertrud på fullt allvar att hon skulle flytta ihop med Ernst en tid för att sedan definitivt träffa sitt val mellan oss. Det var min övertygelse att om hon tvingades uppleva vardagen med denne färglöse pedant under en längre tid och inte bara träffade honom under helgerna under gynnsamma förhållanden, skulle han stå sig slätt i jämförelse med mig.

Jag hade funderat på saken tidigare, men inte vågat föreslå det, nu trodde jag emellertid att stunden var kommen. Allt fler tecken tydde på att Gertrud all sin viljestyrka och finurlighet till trots försatt sig i en situation som hon i längden inte kunde bemästra.

Men Gertrud blev bestört. Hade jag alltså tröttnat på henne och ville ge upp? Fanns det en annan kvinna i bakgrunden. Ett tag föreföll de som om mitt erbjudande skulle fälla utslaget mellan Ernst och mig, till min förmån.

Till sist blev det i alla fall beslutat att hon skulle resa till Tyskland tillsammans med Ernst under en månad. Minuterna innan planet till Hannover lyfte från Arlanda ringde Gertrud mig upp mig på kontoret.

– Claes vill du verkligen att jag skall resa ifrån dig?

– Ja, det är bäst så.

Hon blev rasande:

– Hur kan du vilja det? Och du som säger att du älskar mig?

Jag la på luren.

Men straxt därefter drabbades jag av panik. Jag hade ju praktiskt taget kastat henne i armarna på Ernst!

Hannoverresan ställde stora krav på mig, inte minst ekonomiskt. I en gigantisk ansträngning hade jag någon vecka före resan sparat ihop tillräckligt med pengar för att kunna köpa henne den persianpäls hon drömt om. Under den närmaste tiden måste jag låna till höger och vänster för att klara uppehållet.

Jag hade kunnat stjäla för att vara Gertrud till lags och jag gjorde det på sätt och vis också, eftersom jag till slut inte såg någon annan utväg än att pantsätta min mors smycken.

Att vinna tillbaka henne var en fix idé, långt mer än övertygelsen om att vi verkligen passade ihop. Naturligtvis handlade jag som en dåre, men jag intalade mig själv att både Hannoverresan och pälsköpet var mina sista generösa gester för att bevisa för Gertrud att jag var bäst.

Gertrud bortavaro gjorde mig emellertid på sätt och vis handlingskraftig. Jag beslutade mig för att definitivt ge upp de egna affärerna och söka mig en anställning. Jag plöjde igen platsannonser och skrev ansökningar. Jag lade ner mycket möda på ansökningarna och jag blev kallad på flera intervjuer. Men på intervjuerna kunde jag inte dölja att jag var på botten. Händerna skakade, blicken flackade, ångesten måste ha lyst i ögonen på mig. Så högkonjunkturen till trots var det ingen som ville ha mig.

De första dagarna efter det att Gertrud återvänt från Hannover behandlade vi varandra som främlingar. Gertrud påstod emellertid att hon lämnat Ernst för gott, men jag trodde henne inte, jag hade hört det många gånger förr. Men veckorna gick utan att Ernst hördes av. Det kom inte ens ett enda brev från honom. Gertrud sa att hon äntligen låtit Ernst veta att hon var gift och de hade kommit överens om en definitiv brytning. De hade tydligen haft någon form av uppgörelse, så för mig hade tysklandsresan utfallit till min fördel. Det verkade som om hon haft väldigt tråkigt. Ernst hade suttit och löst korsord om kvällarna. Hon återkom ständigt och inte utan en viss bitterhet till detta. Han hade löst korsord och inte haft något att säga till henne.

Jag jublade inombords. Vi som ständigt satt och pratade med varandra och så hade de suttit tysta hela kvällarna, min plan hade lyckats.

Men sen kom påsken. Jag ska aldrig glömma långfredagen, varje liten detalj av den står etsad i mitt minne, därför att det kom att bli den sista dagen som Gertrud och jag tillbringade tillsammans som man och hustru.

Hon hade en skotskrutig vid kjol på sig och en svart jumper med långa ärmar. Vi åt en underbar middag och jag berömde henne mycket för den. Hon talade om att Ernst i motsats till mig inte uppskattade hennes mat. Ideligen jämförde hon oss två och det var alltid till min fördel.

Efter middagen lade vi oss på ottomanen och jag började smeka henne. Gertrud gjorde sig ärende ut till badrummet, men ändrade sig och sade att hon inte tänkte använda något skydd. Jag var förvånad Gertrud hade alltid fasat för tanken på att bli gravid.

Efteråt sa hon ömt:

– Om jag blir gravid nu är det i alla fall du som är far...

Vid niotiden på kvällen ringde telefonen: samtal från Karlskrona, personligt med fröken Gertrud Gautmann. Det var Ernst!

Gertrud verkade mycket besvärad. Hon vägrade bestämt att ta emot samtalet och lät meddela att fröken Gautmann inte var anrättbar.

Men Ernst gav sig inte så lätt. På påskaftonen låg vi länge och drog oss i sängarna, så anlände ett telegram till Gertrud. Det var från Ernst. Hon såg pinad ut. Jag ryckte av henne telegrammet och läste: ”Anländer Centralen 14,55. Möt mig en sista gång.”

Hon klädde sig hastigt. Jag kallsvettades där jag låg i sängen och såg på.

– Vad tänker du göra? Frågade jag.

– Jag ska bara möta honom på Centralen sedan kommer jag direkt hem igen.

Men hon kom inte hem igen varken på påskdagen eller annandagen. Jag tror att jag stod vid fönstret när telefonen ringde. Jag stirrade misstroget på apparaten innan jag kom mig för att svara, ett ögonblick trodde jag att det var en hörselvilla.

Det var Gertrud som ringde. Hon hade aldrig ringt förut, hon brukade som sagt bara dyka upp helt plötsligt. Hon verkade uppjagad, orden forsade ur henne.

– Jag längtar gränslöst efter dig, Claes, började hon utan någon som helst inledning. Vilket hycklande liv jag lever i alla fall, det är ju dej jag vill ha! Han är på väg hit nu och jag skulle helst vilja fly. Jag bävar för varje möte med honom.

– Var är du någon stans? Gallskek jag i luren.

Det knäppte till: Gertrud hade lagt på luren.

Antingen hade hon blivit överraskad av Ernst eller också hade hon fruktat att jag skulle lista ut varifrån samtalet kom.

Jag lät telefonluren ligga kvar bredvid apparaten och rusade ner till telegrafstationen på Odenplan och lyckades få hjälp att spåra samtalet till en adress på Kungsholmen. Adressen kände jag igen. Gertrud hade ringt från en väninnas bostad, jag kastade mig in i en taxi och åkte dit. Jag stressade på taxichauffören, han skulle få dubbel dricks bara han åkte så fort han kunde. Olyckligtvis var trafiken tät. Det var den sista helgdagen, folk återvände till staden från sina sommarställen. Jag såg framför mig hur jag rusade in i väninnans lägenhet och kastade mig på Ernst, jag ville döda honom.

Jag kom fram till adressen och rusade upp för trapporna. Jag lade handen på dörrklockan och lät den ringa, ringa, ringa... Dörren öppnades slutligen lite på glänt och jag slet upp den, trängde mig förbi väninnan och steg in.

– VAR ÄR DE NÅGONSTANS?

Väninnan såg lite frågande ut:

– Jasså, Gertrud och Ernst? Å, de har just gått, de tog en taxi mötte du dem inte?

Luften gick ur mig på en gång. Jag sjönk ihop på hennes soffa och jämrade mig högt. De tysta dagarna i väntan, utan mat, utan kontakt med omvärlden, så den våldsamma stegringen, så besvikelsen, handlingen som kvävts i sin linda. Det brast för mig, jag grät så axlarna skakade.

Jag stannade hos väninnan i några timmar. Jag mins inte mycket av vad som hände, jag var apatisk. Hon bjöd på mat och pratade en massa, som jag inte hörde på. Hon pekade på en fläck på sofftyget.

– Titta dom har grisat ner efter sig också! Det var spår efter kärleksakten. En mörk fläck på det ljusa tyget. Jag inregistrerade det bara, kände ingenting. Väninnan, Vanja, tog fram en vinbutelj och ett par glas och så slog vi oss ner i soffan.

Jag noterade slött att Vanja lät kjolen glida upp och exponerade sina välsvavade ben, att hon liksom händelsevis snuddade vid mig. Hade det varit i gamla dar hade omedelbart lagt an på henne.

Jag erinrade mig att jag redan första gången jag träffade Vanja genom Gertruds förmedling hade tyckt att hon var attraktivare än Gertrud och beslutat att henne skall jag ha en dag, det är ingen brådska. Det är ingen brådska, men en dag ska jag ha Vanja, alltid blir det tillfällen.

Nu rörde jag henne inte.

Hon närmade sig mer och mer och automatiskt la jag armen omkring henne ett tag, men tanken på Gertrud satt som en spik i huvudet på mig. Plötsligt reste jag mig med ett ryck ur soffan och föreslog att vi skulle gå ut på stan. Jag tänkte, att om jag jagade omkring på gatorna så kanske så kanske jag kunde stöta på Gertrud och Ernst. Vanja blev besviken men hon accepterade att följa med. Jag drog iväg med henne runt i staden.

På Kungsgatan stannade vi av en händelse framför en av de stora biograferna och tittade på filmbilderna. Det var dags för en ny föreställning och folk trängdes framför biografen.

Vanja hög tag i mig och pekade på andra sida gatan samtidigt som hon sa:

– Där är de!

Jag fick en skymt av Gertrud och rusade över gatan. De gick ner i tunnelbanan och jag följde efter dem. Jag hann upp dem nere på perrongen de satt på en av bänkarna. Jag slog mig ner bredvid Gertrud och tilltalade henne i dämpad ton utan att låtsas om Ernsts närvaro.

– Har du redan glömt vår underbara långfredag, Gertrud?

Gertrud störtade upp från bänken och började gå längs perrongen. Ernst följde efter och tog henne beskyddande om livet. Jag gick ikapp dem och grep tag i hennes arm.

– Varför springer du din väg? Har du glömt ditt telefonsamtal idag?

Gertrud sade ingenting, men Ernst bad mig dra åt helvete.

– Det är du som ska dra åt helvete, sa jag, Gertrud är min fru och hon vill bli av med dig!

– Han ljuger sa Gertrud, samtidigt som hon tittade bedjande på Ernst och försökte skaka sig loss ur mitt grepp.

Ernst och jag började skrika åt varandra och jag griper tag om hans rock. Då kommer två poliskonstaplar.

– Nu får herrarna ta och lugna sig!

Ernst vänder sig till en av konstaplarna.

– Den här mannen ofredar mig och min fästmö.

– Hon är min fru, skrek jag ursinnigt.

Polismannen tvekade, han visste tydligen inte vad han skulle tro. Då kommer Gertrud till Ernsts undsättning och hon försäkrade ivrigt utan att blinka:

– Han ljuger, han förföljer oss.

Jag stod som fallen från skyarna, ur stånd att försvara mig. Polismännen såg på varandra och på oss. Jag kan tänka mig hur vi tog oss.

Gertrud och Ernst eleganta och självsäkra. Jag orakad och med tydliga spår av nattvak och ångest.

Konstaplarna bestämde sig snabbt och högg mig i var sin arm och beordrade mig att följa med. De förde mig bryskt upp till Kungsgatan och sedan släppte de mig med orden:

– Lämna dem ifred i fortsättningen!

Några dagar efter intermezzot på Hötorgets tunnelbanestation begärde jag och fick omedelbar skilsmässa från Gertrud. Det var den första tveklösa handling jag gjort i hela mitt liv och kanske den bästa. Två månader därefter var mitt liv i grunden förändrat: jag var frånskild, jag hade bytt bostad, jag hade fast anställning och till sist: jag hade träffat en ny flicka.

Mitt arbete var okvalificerat och min dag väldigt inrutad, vilket jag i vanliga fall skulle ha avskytt, men nu gagnade det mig. Jag tvingades nämligen att äta och sova på regelbundna tider. Dessutom tvingades jag vårda mitt yttre. Detta sammantaget gjorde att jag mådde betydligt bättre. Därtill kom som sagt att jag träffat en kvinna. En glad och trevlig norska som hette Edith. Hon kom som en frisk fläkt in i mitt liv, men jag var inte kär i henne. Jag tänkte bara på Gertrud, dag och natt.

Vanja och jag höll lite kontakt med varandra och därigenom fick jag information om Gertrud. Jag fick bland annat veta att den resolut genomdrivna skilsmässan kommit som en chock för henne. Jag hörde även att hon en dag hade stått och väntat utanför min port i tre timmar i hopp om att träffa mig.

Ett halvår efter skilsmässan, på min födelsedag, talade jag med Gertrud för första gången sedan händelsen på tunnelbaneperrongen. Hon ringde upp mig och sade att hon sakade mig oerhört mycket.

Vi kom överens om att träffas på kvällen dagen därpå. Sedan fortsatte vi att träffa sporadiskt ute på stan, mest på barer och enkla matställen under lunchtid. På något sätt återupplivade vi den första bekantskapens tjusning. Jag gjorde inga närmanden, det var Gertrud som verkade angelägen. Hon frågade ofta om Edith.

– Du ska inte ha någon vanlig banal flicka, Claes, sa hon och gjorde ingen hemlighet av hur det sved i henne att plötsligt ha fått en rival.

En dag lade hon korten på bordet:

– Om jag blir din igen, överger du då inte mig senare? Vad har jag för garantier?

Jag svarade undvikande. Hon hörde nog, att jag trots allt inte var beredd att ge några bindande löften längre.

Snart träffades vi varje dag, ofta hemma hos mig.

Jag fick efter en tid höra från Vanja att Gertrud och Ernst skulle gifta sig. När jag frågade henne om det var sant, nekade hon först men jag pressade henne och då medgav hon till slut att det var sant. Samtidigt tillade hon:

– Jag kan aldrig glömma dig, Claes, nu först, när jag är ställd mot väggen, känner jag, att jag får kraft att handla. Jag ska göra slut med Ernst.

Från den dagen blossade min gamla svartsjuka upp på nytt och vårt förhållande blev åtskilliga grader hetare. Vi träffades på luncherna i min bostad. Gertrud skyndade sig att ställa i ordning lite mat jag köpt på vägen hem, vi åt, drack kaffe och rökte en cigarett i rasande fart.

Medan Gertrud gjorde en tur till badrummet för att förbereda sig, bar jag ut disken i köket eller ställde mig och väntade vid fönstret. Sen kom hon ut från badrummet, utan kläder.

Hon lade sig på sängen och sträckte armarna mot mig:

– Kom! Vi var jäktade och nervösa. Den korta lunchledigheten gick så fort och arbetet väntade.

Jag åträdde henne olidligt starkt, men utan glädje. Efteråt upplevde jag ingen befrielse, ingen mättnad, bara tomhet och molande ångest.

När vi låg där i sängen efteråt säger Gertrud en dag:

– Jag kommer på mig ibland med att önska att han vore död!

Det gick en stöt genom mig och jag tyckte mig ana, vart hon var på väg. Men jag molteg. Hon sade inte heller någonting på flera minuter. Plötsligt for hon upp ur sängen som om hon blivit bränd i stjärten, ryckte åt sig handväska och tog fram en ask med cigaretter. Hon tände cigarett på det irriterade ryckiga sätt som var så typiskt för henne, då hon var fattade humör. Hon blåste ut röken:

– Varför säger du inget, har du blivit stum? Fräste hon.

– Vad fan ska jag säga? Att du är för feg för att bryta med karln, men du har kurage nog att önska livet ur honom?

Än sen? Jag gör mig verkligen inga samvetsqual för hans skull, han som dödat så många. Förresten så vågar jag inte bryta med honom för jag är rädd att han då skulle döda mig också, kanske dig också förresten.

– Har han? Skulle han?

Det måste han ha gjort för han var Gestapoofficer. Han har berättat att han var i Warszawa, att han höll på med utrensningar där.

– Vad menade du med att han skulle döda dig?

– Han har sagt det, det betyder inget för mig att döda så jag skulle döda dig direkt om du lämnade mig, har han sagt.

Därmed kändes det inte bara som en rättighet att hata Ernst utan rent av moraliskt förpliktigande att göra det. Hata honom till döds, önska hans död, ja att döda honom.

– Jag skulle vilja skjuta honom, sa jag hatfullt.

Jag visste inte vad jag talade om. Visserligen kunde jag göra det för jag ägde en revolver av äldre modell, men innerst inne menade jag inte ett ögonblick vad jag sa, jag bara önsketänkte högt. När allt kom omkring skulle jag inte kunna omsätta min önskan i handling. Inte en sådan önskan. Jag ville inte kasta bort mitt liv för Gertruds skull, det var hon som skulle tjäna mest på Ernsts död. Jag tänkte emellertid inte ett dugg på att det var Gertruds ord och att hon ljugit förr. Förmodligen för att jag ville att det skulle vara sant.

Högt sa jag:

– Sen vore mitt liv förstört.

– Förstört?

Gertrud låtsades inte förstå.

– Förstört ja! Hur skulle jag kunna arrangera en sån sak för det första och för det andra: hur skulle jag kunna klara mig efteråt?

Fortfarande talade jag utan att mena allvar, jag bara önsketänkte, jag ville få utlopp för mitt hat.

Gertrud satt tyst några ögonblick på sängkanten, sedan sa hon långsamt och i en ton som om hon bara lekte med ord, som jag:

– Folk faller av tåg, jag har läst om människor som tagit fel dörr och fallit av i farten.

Varför kan inte Ernst ta fel dörr, han som reser så mycket.

– Å, sånt händer inte, svarade jag bittert, inte när man verkligen önskar det. Skulle den där pedanten ta fel dörr förresten?

– Nä, men alla som faller av tåg i högsta fart, hur kan man veta att det rör sig om en ren olyckshändelse? Fast det alltid heter att det är det, därför att ingenting kan bevisas.

Jag vet inte varför, men jag föredrog att spela oförstående.

– Du menar att det kan vara självmord? Ernst tar inte livet av sig i första taget.

Då flammade hon upp igen.

– Nej, men någon av dem kan väl ha haft fiender, en och annan av dem kan väl ha blivit avknuffad från tåget, fräste hon.

Jag förstod precis.

– Du menar att jag skulle knuffa honom av tåget, jag skulle betala hela priset, ta alla risker, medan du....

Gertrud blev ursinnig över mitt sätt att framställa det hela.

– Jag än sen, skrek hon och hennes röst blev gäll av ilska och förakt. Kan du begära att jag skulle göra det? Vad är du för en karl!

Gertruds ord påminde mig osökt om ett tillfälle i början på vårt äktenskap. Gertrud hade varit svartsjuk, vi hade grälat och till sist hade hon rivit i:

– Kan du inte annat än att ligga med flickor egentligen? Har du någonsin utfört en enda kraftfull handling i ditt liv, har du någonsin gjort något brutalt och starkt som slagit sönder bojor, lagt vägen öppen?

Och jag hade svarat som man gör i sådana lägen, surt:

– Det kan väl inte du veta något om.

Men innerst inne visste ingen bättre än jag hur rätt hon hade.

Fast vuxen karl var jag fortfarande pojken som önskade sig långt bort från det kravfulla livet, från far, från allt ont och starkt och skrämmande.

Det enda jag riktigt lyckats med här i livet som vuxen var att få flickor i säng på rekordtid. Och det var min stolthet, min enda.

– Ge mej en timme, ja en kvart bara, kunde jag skryta, så ska jag få henne hur långt som helst.

I sängen var jag en tusan till karl.

Hon lyckades emellertid att plantera tanken på Ernsts död i mitt huvud. Tanken på hans död lämnade mig ingen ro. Nu visste jag vad Gertrud väntade av mig.

Allt gick rasande fort sedan. Under sex dagar träffades vi som vanligt, kvällarna tillbringade Gertrud tillsammans med Ernst. Ernst stannade nämligen i stan hela veckan. Festfolket hade mycket att bestyra inför det förestående bröllopet, se på möbler, gå på visiter; på söndag skulle de lysa för tredje gången, på måndagskväll skulle Ernst lämna Stockholm för sin sista affärsresa. Därefter skulle han börja en ny anställning i Stockholm. När han återkom till Stockholm skulle de vigas.

Gertrud förde inte några planer beträffande Ernst och ond bråd död på tal mer.

Jag däremot sa rent ut:

– Nå om det verkligen hände Ernst något, han har ju så många fiender säger du, om det nu inträffade något: skulle man inte misstänka mig då? Skulle jag kunna lita på dig, skulle du vara beredd att intyga, att vi varit tillsammans då?

Gertrud svarade mjukt:

– Men Claes, hur kan du fråga så? Det är väl självklart, att jag skulle göra allt för att skydda dig, jag vill ju inget hellre än att det ska bli vi två.

Jag tyckte att hennes svar skorrade en aning så jag sa:

– Vad skulle jag ha för garanti för det? Du har ju ändrat dig förr. Tänk på påsken till exempel!

– Men om Ernst vore borta. Så skulle jag bara ha dig, Claes.

Den här gången övertygade mig Gertruds svar verkligen. Vore Ernst borta så skulle hon aldrig göra sig av med mig, tvärtom, med sina gamla mindervärdighetskomplex, när det gällde erotik, skulle hon klamra sig fast vid mig så mycket mer.

Vi talade inte mer om Ernst eller deras bröllop under dessa dagar. Vi älskade som galningar. Vi klädde av oss direkt vi kom innanför min dörr och lade oss i sängen. Men tankarna på Ernsts död fanns där hela tiden. Det kom tillfällen, då jag hade kunnat falla på knä för henne och bett om nåd, tigga henne om att få slippa detta yttersta av allt, dödandet, som jag kände, att jag inte var vuxen. Gertrud var nog medveten om min vända, min kamp med mig själv. Det var nog därför hon inte förde Ernst på tal längre. Hon ville helt enkelt inte ta något ansvar, inte dela min börda, inte befria mig från ”uppdraget”.

Måndagen, sista dagen Ernst var i stan var jag fullkomligt i upplösningstillstånd. Jag hade kunnat ge vad som helst för att springa ifrån alltsammans. Inte så att jag inte önskade livet ur honom, ingen död kunde vara nog grym för honom, men jag var rädd, fruktansvärt rädd, och jag skulle säkert ha gett upp komplotten mot Ernst, om inte något alldeles särskilt inträffat.

Jag sa till Gertrud under vårt möte under lunchen:

– Jag kan inte göra det. Hör du det, Gertrud, jag kan inte göra det, jag skulle förstöra mitt liv, jag måste tänka på mamma åtminstone!

– Vad talar du egentligen om?

– Äh, gör dej inte till, skrek jag åt henne. Du vet mycket väl vad jag talar om, det är du som pressar mig. Jag kan inte göra det, hör du, vad ska jag föresten göra? Han får resa sin väg ikväll jag skiter i honom!

Gertrud svarade inte, reste sig hastigt utan att bereda sig till det vanliga kärleksjollret, läpparna var smala, hårda, vita streck.

När vi skildes nere vid busshållplatsen såg hon på mig med ett egendomligt leende:

– Du med din mamma, alltid din mamma.

När jag kom hem från arbetet hann jag inte mer än innanför dörren förrän telefonen ringde.

– Är det herr Gautmann, det var portieren på ett hotell någonstans i Klarakvarteren som talade.

– Er fru har glömt sitt armbandsur på rummet.

– Vad tusan säger ni...?

De har alltså bott på hotell under den gångna veckan, inte hos föräldrarna på Söder som jag trott. Han hade inte behövt stjäla sig till ensamma stunder med Gertrud, han hade haft henne hela nätterna hos sig. Det tog mig av någon anledning mycket hårt. Ingenting kunde längre hindra mig från att passa Ernst vid tåget samma kväll.

Jag såg inte en skymt av vare sig Ernst eller Gertrud, när jag en knapp minut innan stinsen gav avgångssignal steg på tåget på Stockholms Central. Jag hade köpt en biljett till samma destination som Ernst, en stad knappt femtio mil norrut och jag räknade med att eventuellt tvingas övernatta på något hotell, innan jag kunde ta tåget tillbaka till Stockholm. Även i bästa fall, till exempel om jag efter förrättat värv kunde avbryta resan på ett tidigt skede, skulle jag knappast kunna vara tillbaka i Stockholm förrän dagen därpå.

Under en timme förhöll jag mig avvaktande i min kupé. Därefter gick jag igenom tåget två gånger, med en halvtimmes mellanrum. Jag tittade in i varje kupé utan att upptäcka Ernst någonstans. Av detta drog jag slutsatsen att han antingen inte var med på tåget eller så satt han i restaurangvagnen, som jag inte hade varit inne i ännu. Restaurangvagnen var den första vagnen i tåget. När tåget en stund senare stannade i Gävle, steg jag av och gick längs perrongen mot loket. När jag nådde vagnen närmast restaurangvagnen öppnade jag dörren. Jag höll handtaget på dörren nedtryckt några sekunder samtidigt som jag satte in en metallbit mellan låskolven och metallblecket, så att låskolven fastnade i intryckt läge. Det var en del folk i rörelser på perrongen, men jag tror inte att någon hann uppfatta att jag manipulerade med dörren. Dels på grund att det gick fort och dels på grund av att det var mörkt ute och belysningen på perrongen var bristfällig. Konduktörens rutinkontroll av alla dörrar utifrån innan tåget skulle gå var ett större riskmoment. Jag stod och höll i dörren, tills konduktören nere på perrongen kom fram till mig. Då drog jag munnen till ett brett flin, nickade menande mot honom och slog igen dörren med en smäll. Det gick vägen: han passerade utan att känna på handtaget.

Min avsikt var nu att invänta tills Ernst kom från restaurangvagnen och då hejda honom genom att inleda en dispyt. Något som inte borde vara så svårt efter det som hände vid Hötorget ett år tidigare.

Jag fick emellertid stå så länge och vänta på honom, att jag starkt började misstänka att han kanske inte var med på tåget och jag beslöt mig för att undersöka saken.

Så snart jag kommit in i restaurangvagnen, såg jag honom, och han mig i samma ögonblick. Han såg ut att vara klar med middagen eftersom han satt och rökte i godan ro. Jag tyckte nu att jag inte kunde vända tillbaka omedelbart, när jag väl var upptäckt så jag slog mig ner vid närmsta lediga bord.

Jag kände mig mycket illa till mods. Jag var genomblöt av svett efter all spänning, kläderna klubbade vid kroppen på mig.

En servitör kom fram till mig och frågade vad jag önskade. Jag bad om en whiskygrogg, rösten kändes hes och onaturlig. Åsynen av den totalt trygge och oberörde Ernst Müller berövade mig den sista skymten av självförtroende. Mitt plötsliga uppdykande på tåget tycktes inte ha rubbat honom ur jämnvikt det allra ringaste. Min plan föreföll med ens så vanvettig, absolut ogenomförbar. Hur i all världen skulle jag lyckas kasta denne brede tjurnackade karl av tåget.

Whiskygroggen gjorde emellertid gott, jag återfick en smula kurage och beslöt att utan dröjsmål återvända till dörren, innan Ernst hunnit avsluta måltiden. Jag tömde groggen, kallade på servitören, betalade och reste mig för att gå. Då råkade jag uppfatta att Ernst gör en demonstrativt hånfull åtbörd åt mig, en grimas, det räckte: finns det något som svider i skinnet så som förakt? I ett språng var jag framme vid hans bord. Hjärtat rusade, det svartnade för ögonen, jag var så utom mig av raseri att jag skulle ha kunnat rycka gaffeln ur handen på honom stöt den i honom inför allas åsyn. Som tur var hade han ingen gaffel i handen. Men min uppsyn skrämde honom. Han reste sig halvvägs från stolen, höjde avvärjande handen och stammade ”polis”. Polis, jag studsade. Ernst hotade med polis. Det låg naturligtvis nära till hands efter det som hände på Hötorget för ett år sedan. Men jag såg inte en välklädd affärsman framför mig, jag såg en Gestapoofficier som sysslade med utrensningar.

Jag sträckte på mig och sa:

Nej, kan man tänka sig, en tysk krigsförbrytare hotar en hederlig svensk med polis! Är ni inte rädd att polisen ska utelämnas er till ryssarna eller östtyskarna? Tjugo år i fängelse eller ett rep om halsen?

Ernst bleknade märkbart.

Jag vet inte vad ni talar om, stammade han fram, uppenbart illa berörd.

Det var dödstyst i matsalen. Alla lyssnade spämt, gäster och personal.

Jag njöt av situationen. För första gången i mitt liv kände jag mig lycklig över att vara svensk. Jag befann mig bland landsmän. Ernst var mycket ensam i den stunden. Ingenting är så "hederligt" som en svensk, ingenting så suspekt som en utlänning, om denne inte är engelsktalade förstås. Jag är övertygad om att varenda människa i vagnen inte tvivlade en sekund över om huruvida Ernst verkligen var krigsförbrytare.

Ernst fattade galoppen lika bra som jag. Han såg sig oroligt omkring.

– Jag är schweizare, röt han, inte tysk. Ich bin aus der Schweiz.

– Jag vet att ni utger er för att vara Schweizare, sa jag, jag vet allt om er, om er roll som utrensare i Warszawa under kriget. Jag har sett foto på er i Gestapouniform, jag.... Jag fick inte tala färdigt, ty han reste sig upp och skrek:

– Zahlen, zaahlen...! Han var så upprörd, att han glömde att tala svenska.

En servitör närmade sig långsamt Ernsts bord med en jaså– det– är– en– sån– där– jävla– krigsförbrytare– min och jag fann tillfället lägligt att avdunsta.

Jag hann inte mer nätt och jämt inta min plats bredvid den farliga dörren, förrän Ernst dök upp. Oturligt nog kom en hel rad andra passagerare efter honom, vilket snär torpederade min plan.

Han gick förbi mig utan att låtsas om att jag stod där, men jag sträckte ut handen och berörde hans axel. Han stannade och vände sig om. Jag sa ingenting, stirrade bara på honom. Han stirrade tillbaka. Vi var ensamma i det lilla utrymmet med dörrarna. Han öppnade munnen för att säga något, men jag grep tag i hans bägge kavajuppslag och vred honom mot dörren. Jag tog spjörn mot nödbromsen på väggen och kastade mig med all min kraft mot honom. Hans tunga kropp föll mot dörren. Det hela skulle ha varit över på några sekunder om bara dörren hade gått upp. Men den gjorde inte det. Jag tog spjörn ännu mer och tryckte armarna mot hans bröst. Då flög dörren upp, men han hann få tag i dörrkarmen. Hade han inte gjort det hade jag utan tvivel följt med ut genom dörren. Nu kunde jag med den vänstra handen gripa tag i en järnkrampa på väggen, avsedd för avstigande och med den fria handen bearbetade jag hans ansikte. Han blödde ur näsan och munnen, men han sade ingenting, han bara höll kramaktigt i dörrkarmen.

Allt detta måste ha hänt på mycket kort tid, men för mig kändes det som en evighet.

Plötsligt, märkte jag, att tågets bromsar slog till och vår fart decimerades avsevärt. Jag greps av panik, eftersom jag antog att tåget skulle göra uppehåll vid någon station. Jag noterade Ernsts breda tillplattade fingrar som tryckte mot dörrkarmen. Endast med fingertopparna hade han fäste om den vassa kanten, dödsångesten måste ha get honom onaturlig styrka. Jag slog till honom så hårt jag kunde på armen och han miste greppet, slungades ut i mörkret, skymtade under bråkdelen av en sekund som en skugga och var sedan borta.

Jag var ensam.

Min första reaktion var en oerhörd häpnad över att det trots allt gått så lätt att döda en människa. Jag stod en stund och stirrade ut i mörkret, jag kände mig ganska lugn. Därefter tog jag bort plåtbiten i dörren och stängde den. Jag gick med raska steg mot min kupé, men jag kom inte så långt ty jag kände mig alldeles yr. Jag gick in på första bästa toalett, låste dörren och satte mig på toalettlocket. Krafterna var totalt uttömda. En liten stund senare stannade tåget och folk hördes skynda i korridoren. Det gick timmar. Då och då tryckte någon ner handtaget på toalettdörren, men jag reagerade inte. Jag var apatisk, satt och halvslumrade. Till sist somnade jag in.

Jag har aldrig sovit så tungt och aldrig upplevt ett förfärligare uppvaknande. Redan på gränsen mellan sömn och vaket tillstånd greps jag av en intensiv fruktan för den verklighet, som skulle komma att möta mig och vettskrämd klamrade jag mig fast vid den befriande sömnen. Ett starkt ihållande buller tvingade mig emellertid tillbaka till livet. Jag slog upp ögonlocken och kaskader av ljus störtade över mig. Jag var bländad, förvirrad, i panik sökte jag fäste för tankarna och jag upplevde en utsäglich ångest.

Bisarra idéer for igenom hjärnan. En av dem var att jag befann mig i ett fängelse och väntade på avrättning. Nu väcktes jag i gryningen och framför mig stod bödeln och hans medhjälpare.

Sen började det klarna i huvudet på mig: jag hade dödat en människa!

– Å, herregud, flämtade jag och reste mig från toaletsitsen. Låt det inte vara sant, låt det vara en ond dröm bara....

Sedan började min hjärna registrera omgivningen: Framför mig står en man i uniform, men en nyckel i handen. Bakom honom står en äldre kvinna.

Mina nerver höll inte, jag föll fullständigt igenom. Jag tappade kontrollen över vad jag sa. Jag tror att jag sa att jag hade dödat en människa och att jag bad om förlåtelse, men jag är inte säker. Jag hoppas att jag bara inbillar mig det. Förmodligen trodde konduktören och kvinnan att jag förlorat förståndet, att jag var knäckt över något. Tårarna rann över mina kinder.

– Vad har ni er kupé? Frågade konduktören.

Jag gav honom min biljett och han ledde mig genom tåget till min plats.

En äldre man som hade sträckt ut sig över hela sätet fick en barsk uppmaning att flytta på sig.

– Den här herrn ska sitta vid fönstret, det är hans plats.

Kvinnan som stod bakom konduktören följde med oss genom tåget. Hon sade att hon skulle sitta med mig tills jag mådde bättre.

Jag kände att jag mådde bättre. Ingen verkade ha förstått vad jag pratade om.

Jag stramade upp mig, tilltalade den vänliga kvinnan som satt bredvid mig, tackade henne för hjälpen, men bad henne samtidigt att för all del gå tillbaka till sin kupé igen. Och så fick jag en idé.

– Jag är sockersjuk, förklarade jag. Jag tror att jag förlorade medvetandet en stund, där inne på toaletten. Det var nog så att jag tog en lite för stor insulininjektion och när jag vaknade var jag alldeles omtöcknad. Kvinnan nickade och gick därifrån.

Så snart jag blev ensam kom kvalen tillbaka. Jag måste sätta händerna för ansiktet och grimasera av smärta.

Varför hade jag lyssnat på Gertruds förslag. Varför hade jag överhuvudtaget gått tillbaka till henne igen. Varför kunde jag inte ha nöjt mig med att skrämma karln. Jag kunde ha dragit in honom i vagnen igen, han hade fått en chock för livet. Hur skulle jag någonsin kunna förlåta mig själv...

Jag kom fram till Luleå på morgonen. Genast gick jag till biljettexpeditionen och köpte en biljett med första bästa tåg till Stockholm. Under hela dagen åt jag inte någonting. Jag hade köpt ett antal tidningar i Luleå, men jag orkade knappt läsa dem. När jag kom hem var Gertrud redan i lägenheten.

Jag gav mig inte tid att ta av mig överrocken, jag bara rusade in.

Gertrud stod och vattnade blommorna åt mig.

– Nu kan du strunta i vigseln, utropade jag triumferande.

Hon vände sig mot mig, vit i ansiktet.

– Claes, vad har du gjort? Sa hon strängt och såg anklagande på mig.

Jag blev ursinnig, mina nerver var spända till bristningsgränsen.

– Gör dig inte till, skrek jag, jag har tagit livet av honom precis som du ville.

Gertrud gjorde en åtbörd, som jag tror skulle föreställa avsky och sjönk ner i en fåtölj.

Visserligen var jag uppskärnad, men jag såg ändå att hon hycklade –hon var rädd om det egna skinnet, det var allt.

– Polisen, stammade hon, polisen...Hur ska du kunna klara dig?

– Hur ska vi kunna klara oss, menar du väl, svarade jag. Du har också varit med om att planlägga det. Kan du neka till det?

Gertrud teg.

Jag stirrade på henne, sedan gick jag in i köket och tog fram en flaska vodka, skruvade av korken och tog några stora klunkar. Därefter återvände jag till rummet, där Gertrud fortfarande satt som paralyserad i fåtöljen och molteg.

Jag slog mig ner på armstödet och försökte lirka med henne.

– Kära älskade Gertrud, vi är fria nu! Sa jag mildt. Vi kan få varandra nu, om vi bara handlar kallt och beslutsamt i fortsättningen också.

Och jag tillade i glättig lekfull ton:

– Kom ihåg, att det är du som har lärt mig att handla, du med din viljestyrka, du som lyckas med alla dina företag.

Det där kunde kanske låta som en spydighet, men det var avsett som en komplimang. Jag menade vad jag sa. Men Gertrud teg tjurigt och vände sig irriterat bort, så snart jag tog i henne.

Till slut sa hon:

– Hur kan du veta, att han är riktigt död?

Jag for upp som stungen av en orm.

– Varför skulle han inte vara det? Svarade jag hetsigt. Varför inte?

Tanken att det överhuvudtaget skulle kunna dras i tvivelsmål, att jag äntligen var kvitt Ernst, kom mig att se rött.

– Varför frågar du om det? Är du rädd att han ska komma och spöka för dig kanske?

Därefter redogjorde jag i detalj för vad som hänt på tåget. Det enda som jag undanhöll var kollapsen inne på toaletten. Gertrud lyssnade utan ett uns av rörelse, utan den ringaste medkänsla med den man som hon tänkte gifta sig med.

När jag berättat hela historien reste hon sig ur fåtöljen och promenerade omkring i rummet och började korsförhöra mig.

Hur hög fart höll tåget? Kunde någon ha sett mig knuffa Ernst av tåget? Föll han med huvudet före?

Frågorna kom som pisksnärter. Nu var hon helt och hållet viljestyrka, beslutsamhet, kall beräkning.

Hon uppehöll sig länge vid händelsen inne i restaurangvagnen, hon var mycket missnöjd med mig. Hur kunde jag vara så enfaldig, att jag drog till mig intresse från medpassagerarna? Hade jag inte tänkt på att folk lätt skulle erinra sig, att Ernst och jag haft ett gräl på tåget.

Om och om återkom hon till samma fråga: Var Ernst verkligen död?

Hur skulle jag egentligen kunna svara på det? Men naturligtvis var han död, jag hade ju dödat honom. Hade jag inte?

Till sist ställde hon sig framför mig.

– Om Ernst verkligen skulle ha överlevt, sa hon dröjande och tvekade att fortsätta.

Jag betraktade henne spefullt och sa:

– Då har du naturligtvis inte alls med det här att göra, eller hur?

Hon rodnade. Jag rev i:

– Men det är väl för fan ingen konst för dig att svära dig fri både hos Ernst och polisen i så fall. Ditt ord står ju mot mitt.

Gertrud såg mycket lättad ut.

Jag var hemma från arbetet de närmaste dagarna. Flera gånger om dagen slog jag på radion och lyssnade till nyheterna med bultande hjärta. Jag försökte föreställa mig hur meddelandet om Ernsts död skulle komma att lyda:

...en man som identifierats som den tyske medborgaren Ernst Müller, har hittats liggande död invid banvallen på sträckan mellan Gävle och Söderhamn. Man tror, att han under färden tagit fel dörr och fallit av tåget. Müller som är bosatt i Sverige sedan några år tillbaka, är hemmahörande i Stockholm....

...en man i fyrtiårsåldern med huvudet krossat och svårt lemlästad hittades igår morse...

...på linjen Gävle, Söderhamn fann en lokförare i morse liket av en okänd man...

Men vare sig radio eller tidningar hade något att meddela i denna fråga.

Fjärde dagen efter händelsen dök Gertrud plötsligt upp vid en tidpunkt på dygnet, då jag minst av allt väntade henne. Jag förstod genast att någonting var på tok.

– Han lever, var de första ord hon yttrade. Därefter tände hon en cigarett.

– Så blir jag alltså tvungen att gifta mig med Ernst i alla fall, sa hon långsamt och eftersinnande.

Han hade fått höger arm bruten på ett par ställen och en del skrubbsår, berättade hon. Han hade kravlat omkring ett tag på banvallen chockad och förvirrad. Dessutom hade han fått lunginflammation. Detta tillsammans med de sår jag åsamkat honom i ansiktet var allt.

Enligt Gertrud var såren i ansiktet dessutom ganska obetydliga. Han hade inte velat gå till sjukhus men ha vårdades av sin mor och en utländsk läkare som han tydligen kände. Som tur var för mig ville han helst inte dra in några myndigheter i det som hänt. Gertrud sa att hon hade fått honom att bestämma sig för att inte göra det.

Jag vet inte hur hon fick honom att tro att hon var helt oskyldig, men hon sa att han trodde att så var fallet. De hade tillsammans spekulerat i hur jag kunde ha vetat när han skulle resa.

Jag var inte längre någon mördare, jag kände mig både ledsen och glad över den nyheten. Det kändes emellertid tryggt att det låg även i Gertruds intresse att Ernst inte gick till polisen.

Gertrud hördes inte av mer och det var plötsligt omöjligt att få kontakt med henne. På hennes arbete upplyste man mig om att hon slutat och då jag sökte henne i bostaden fick jag beskedet, att hon var bortrest.

Några dagar senare ringde någon på min dörr. Jag öppnade, orakad och skygg, där stod två karlar, den ene i polisuniform, den andre i civila kläder.

– Är det herr Gautmann? Frågade den civilklädde personen samtidigt som denne klev innanför dörren. De var våldsamt storväxta som svenska polismän ofta var på den tiden. Den polisklädde följde efter och tog av sig båtmössan. Det såg ut som om han skämdes över att behöva störa. De satte sig och började tala med mig.

Den civilklädde visade en intyg från en läkare. Jag tittade inte på läkarintyget då, jag kom inte att tänka på det förrän senare, då allt var för sent.

Jag var så övertygad om att det handlade om det som jag gjort mot Ernst, så jag förstod inte att detta handlade om mitt hälsotillstånd. Det sade att jag skulle följa med dem och jag gjorde så, utan att egentligen fatta varför. De förde mig, hövligt och ganska vänligt, in i en polisbil. Vi åkte till en polisstation. Inne på polisstationen fick jag skriva på ett antal olika dokument, jag var alldeles apatisk och förstod ännu inte vad det handlade om.

Därefter gick vi tillbaka till polisbilen. Jag trodde att de skulle föra mig till en fängelsecell, men istället fortsatte bilfärden ut mot Bromma. Jag blev alldeles bestört när jag till slut insåg att vi var på väg till ett mentalsjukhus. Detta insåg jag först när vi passerade dess grindar. Då vaknade jag till liv och började protestera, med ens försvann all hövlighet och med våld pressades jag tillbaka i sätet.

Hospitalets överläkare meddelade mig att jag intagits på sjukhuset på grund av att jag var självdestruktiv. Min före detta fru hade i omtanke om mitt liv sett till att jag fick den vård jag så väl behövde. Han sade att jag borde vara tacksam över allt hon gjort för mig trots att vi var skilda.

Jag stod som fallen från skyarna, jag visste inte vad jag skulle svara. Nog för att jag misskött mig, men jag hade aldrig i hela mitt liv gjort några seriösa självmordsförsök. Han visade ett antal lappar som jag skrivit. Små lappar på vilka jag skrivit om mitt hat och min ångest. Hur hade Gertrud fått tag i dem? Dom hade jag ju gömt bakom en lös list i klädgarderoben. Sedan, när jag flyttade hade jag slängt dem, men jag hade aldrig kontrollerat om någon av dem saknades. Jag hade över huvud taget inte reda på vad jag skrivit på dem. Nu när han läste upp dem för mig, kände jag samma ångest komma över mig och jag började gråta. I efterhand inser jag att jag nog tog det på fel sätt. Istället för att gråta och skrika borde jag ju ha skärpt mig och sagt att det var då det. Nu mådde jag bättre, men som sagt jag skrek och gick på som om jag verkligen var tokig.

Så blev jag fallet Claes Gautmann, bosatt i Stockholm, trettiofem år gammal och frånskild. I början placerades jag på en öppen avdelning och jag hade ganska stor rörelsefrihet. Här fanns patienter av alla kategorier och schatteringar, dock inga sinnessjuka: alkoholister, neurotiker, över huvud taget psykiskt urspårade existenser. De flesta hade tagits in på egen begäran, men det fanns även några andra som var tvångsintagna. De flesta stannade bara en kort tid, men flera av dem återkom gång på gång. En dag såg jag en bröllopsannons som förkunnade att Gertrud och Ernst gift sig. Jag stirrade som förhäxad på bröllopsfotot, jag kom i gungning och kände, att jag till varje pris måste företa mig något. Det var besökstid för tillfället, vilket betydde, att grindarna till parken stod öppna. Eftersom jag tilläts bära mina egna kläder, var det inte svårt att lämna sjukhuset utan att väcka uppmärksamhet. Bara några minuter efter det jag lagt tidningen åt sidan, promenerade jag helt enkelt ut genom grindarna och tog bussen till stan. Det var en desperat handling och jag hade mycket vaga planer. Jag åkte till Vanjas arbete och frågade henne hur jag kunde få tag i Gertrud. Hon såg ut att vara glad över att se mig, hon kramade mig länge. Hon gav mig telefonnumret Gertruds nya arbete. Jag ringde Gertrud och jag tänkte, korkat nog, att hon skulle bli glad över att höra min röst. Men så var inte fallet, hon lät väldigt besvrad. Hon frågade:
– Varifrån ringer du?
Jag blev besvrad och tänkte just svara att jag ringde från en telefonhytt på stan, men så tillade hon honungslent:
– Jag måste in till direktören och ta ett stenogram, kan jag ringa dig om en liten stund?
Jag gick i fällan.
– Jag är på Vanjas arbete.
– Bra stanna där, jag ringer om en kvart.
Jag väntade. Ungefär tjugo minuter senare stannar det en polisbil utanför den affär där Vanja arbetade. Två polismän klev in i butiken och in till det lilla utrymmet bakom disken där jag satt. De frågade om det var jag som var Claes Gautmann sedan tog de tag i mig och förde mig till polisbilen. Därefter fick jag sitta på en sluten avdelning. Jag fråntogs mina kläder och andra privata tillhörigheter och varje kväll på ett bestämt klockslag låstes jag in på en stor sovsal som jag delade med ett par andra patienter. Sovsalen var stor och dyster med flagande målarfärg på väggarna. Den hade väl en gång inrymt betydligt fler patienter. Bevakningen var sträng dygnet runt. Om natten höll en manlig sjukvårdare uppsikt. Ofta satt han och sov på en stol vid dörren. Dagen var noga inrutad, tre måltider, en stunds vistelse i parken och besök två gånger i veckan. Så gick vår, sommar, höst och vinter. Det som höll mig sysselsatt var dessa ständigt malande tankar om Gertrud och Ernst. Det var inga konstruktiva tankar, förutom egentligen en enda. Den om att Ernst varit Gestapoofficier under kriget och sysslat med utrensningar i Warszawa och att jag skulle låta ryssarna få reda på att han fanns i Sverige. Sålunda skrev jag ett brev till Ryska ambassaden i Stockholm. Det var egentligen ett rent slumpskott, men jag kände stor tillfredställelse i att åtminstone göra något. Mindre än ett halvår efter att jag skrivit till ryska ambassaden, läste jag i tidningen, att Ernst Müller av den svenska polisen utelämnats till de ryska myndigheterna som krigsförbrytare på deras begäran. Jag jublade. Jag kunde inte tro annat än att det var jag som givit impulsen. Enligt artikeln stämde det som Gertrud sagt, han hade lett utrensningar i Warszawa och han var skyldig till ett stort antal människors död. Jag satt i serveringen i parken och drack kaffe den dagen, jag skämtade och skrattade.
– Gautmann verkar ju riktigt glad idag, påpekade någon.
Jag nickade. Jag var verkligen glad.
Och min mor som kom på besök samma dag märkte det också.
– Du verkar kryare idag, sa hon och lyste upp.
Ernst var alltså i ryssarnas våld. Det betydde att hans öde skulle bli värre än mitt. Nu var jag till hälften klar med min hämnd. Nu återstod bara hämnaden på Gertrud. En dag några månader senare fick sjukhuset en ny chef. Några veckor därefter blev jag inkallad till hans tjänsterum.

Jag hann inte mer än slå mig ner förrän han utan omsvep förklarade, att det inte fanns någon orsak till varför jag skulle stanna på sjukhuset om jag inte ville det. Det hela berodde egentligen på ett missförstånd. Han yttrade det i en så stillsam, närmast i likgiltig ton, att jag blev upprörd.

– Ett missförstånd! Brusade jag upp. Ett missförstånd som kostat mig över ett och ett halvt år av mitt liv!

– Såså, ta det lugnt, ni är ju ännu ung! Och så illa har ni väl ändå inte haft det här. Helt frisk har ni ju heller inte varit, eller hur?

Vi fortsatte att diskutera mitt fall en bra stund. När jag reste mig för att gå sa den nye chefen i mycket vänlig ton:

– Jag har på känn, att ni alltid gjort det sämsta möjliga av er situation herr Gautmann, ända sedan ni var barn.

Jag spärrade upp ögonen:

– Ända sedan jag var barn?

– Ja, varför inte göra det bästa av den istället? Fortsatte han milt. Glöm det förflutna, lämna det utan agg.

Jag rodnade djupt och måste se bort. Det var en klok och välmenande karl, den nye.

Bara några timmar senare lämnade jag sjukhuset som en fri man.

Jag var fri, men jag hade ingen bostad, inget arbete och egentligen inte något liv. Jag fick lite pengar av min mor och jag hyrde ett rum i en villa söder om Stockholm. Jag ljög om mitt förflutna och fick arbete som kontorist. Snart inledde jag dessutom en bekantskap med en flicka som hade en lägenhet i gamla stan och vi flyttade ihop.

Anne, som hon hette, hade egentligen ingenting som attraherade mig. Men hon var ganska söt och hon frågade inte så mycket om mitt tidigare liv. Däremot berättade hon mycket och gärna om sitt liv. Men det störde mig inte. Jag hade inte tänkt mig något liv med henne, tills hon sa att hon var gravid. Först blev jag panikslagen, sedan tänkte jag att det kanske bara skulle göra hämnden bättre. Jag visste inte hur jag skulle hämnas, men Gertrud skulle få lida samtidigt som jag skulle få ett bra liv med fru och barn.

En söndag med vackert väder och strålande solsken, när jag promenerade med Anne på Djurgården stöter vi på Gertrud utanför Skansen. Hon verkade mycket elegant i persianpäls. Hon gick arm i arm med en äldre man som likaså såg elegant ut. Mannen drog vagn med två små pojkar på.

Jag hade förberett mig på ett möte med Gertrud hundratals gånger i fantasin, men nu blev jag så överrumplad att jag första ögonblicket inte kom mig för med någonting. Jag stod bara stannade framför dem och stirrade på Gertrud. När jag tyckte att jag stått en hel evighet och bara stirrat räckte jag fram handen samtidigt som jag kämpade fram ett leende. Fortfarande var jag emellertid alltför upprörd för att våga öppna munnen. Hon tog min hand efter några sekunders tvekan. Att det oväntade mötet gjorde henne illa berörd gick inte att ta miste på: hon hade märkbart ryckt till, så snart hon känt igen mig. Efter att hon tagit mig i handen presenterade hon mig för mannen bredvid henne. Mannen, som såg ut att vara betydligt äldre än oss, visade sig vare hennes make. Han tog av sig hatten och hälsade synnerligen hjärtligt, medan jag å min sida behöll hatten på med demonstrativ ohövlighet och jag besvarade hans leende med en så nedlåtande och fientligt blick som jag kunde åstadkomma. Jag klämde ur mig en presentation av Anne och Gertrud hälsade surt på henne. Därefter lyste hon upp lite grand samtidigt som hon presenterade barnen. Det syntes tydligt att den äldre pojken var Ernsts son.

När vi skildes åt efter att ha utbytt några meningslösa fraser som man gör vid ett sånt här tillfälle, fick jag än en gång tillfälle att ge prov på min ohövlighet gentemot hennes make. Han å sin sida var lika älskvärd som förut.

Efteråt började Anne fråga mig en massa saker om Gertrud. Jag hade berättat att jag varit gift med en kvinna som hette Gertrud så hon visste vem det var. Men så mycket mer än det hade jag inte sagt. Hon frågade och jag svarade så undvikande som det bara gick, särskilt på frågan om jag fortfarande kände något för Gertrud.

Samtidigt som jag svarade på hennes frågor var jag förbittrad över att Gertruds man hade gjort så gott intryck på mig. Jag försökte göra allt för att nedvärdera honom. Den där gamla gubben hade hon alltså stannat för till sist. En man av det slaget kvinnor finner trygghet hos, genomsnittligt, alldaglig, färglös: det är sådana män kvinnor vill ha till sina barns far, är det inte?

Jag var nog egentligen mest förbittrad över att hon verkade ha ordnat det så tryggt och fint för sig.

Gertrud hade sagt makens efternamn vid presentationen och av samtalet hade jag förstått att de bodde på Östermalm. Jag hittade deras telefonnummer i telefonkatalogen och jag ringde dit en förmiddag några dagar senare.

Tonen oss emellan var nu helt annan än under det korta mötet på Djurgården. Jag tror att jag varit i Gertruds tankar en hel del sedan vårt möte och jag tror att hon trodde att jag inte hyste någon djupare aversion mot henne längre.

Jag ringde henne ytterligare några gånger under den närmaste tiden. En dag bad hon mig titta upp samma kväll, maken var utomlands i affärer.

Vad jag mindes av Gertrud var något oändligt slankt och eggande. Det hastiga mötet på Djurgården hade varken lagt till eller från på detta. Men när hon öppnade dörren och bjöd mig att stiga in tappade jag hakan och jag kunde förmodligen inte dölja min besvikelse.

– Du tycker att jag blivit gammal, undrade hon misstänksamt, när jag stod bortvänd i kapprummet och tog av mig galoscherna.

Jag svarade inte, jag stod och försökte vänja mig vid den nya Gertrud. När vi sågs sist, utan ytterkläder, hade hon burit grön, tätt åtsittande klänning, som gjort full rättvisa åt hennes välskapta kropp. Den bilden av henne hade jag bevarat oförändrad under den tid som gått och sådan hade jag vänta mig att se henne nu. Men var hon slank då så var hon benig nu. Av alla hennes utmanande behag syntes knappt ett spår. Jag var skakad. Förmodligen var hon dock mindre förändrad än vad jag inbillade mig. Den gången hade jag sett henne med de vilt förälskades ögon. Å andra sidan hade det gått några år och två barnafödslar sedan dess, dessutom kanske hon tillhörde den sortens kvinnor, vars ungdom förbränns snabbt. Huruvida hennes ansikte förändrats lika mycket vet jag inte. Jag har aldrig lyckats göra mig en klar föreställning om Gertruds ansikte. Den skiftade från gång till gång. Och där borta i ensamheten hade jag inte kunnat erinra mig annat än suddiga konturer hur jag än ansträngde mig. För mig hade hon alltid varit i första hand kropp, röst och personlighet. Hon visade mig hastigt omkring i våningen som var uppdelad i två etage. Jag blev imponerad. Vackra möbler, äkta mattor, konst av Klee, Chagalle och Edvard Munch på väggarna. Maken måste ha stora inkomster.

Sedan bjöd hon på supé. Den smakade mig inte alls och mitt humör sjönk hastigt.

Konversationen gick till en början trögt, vi talade om oss själva utan att ens snudda vid någon av de svåra saker som hänt.

Gertrud uppträdde förälskat, tydligen gjorde jag inte lika negativt intryck på henne som hon på mig. Dessutom upptändes hon kanske ytterligare av min reserverade attityd. Hon sträckte sig över bordet och smekte mig över kinden och över händerna. Hon blev sentimental, hon trugade på mig mängder av vin, kort sagt: hon ville ha mig.

Men inom mig var jag ursinnig över att hon inte längre attraherade mig. Jag hade längtat, hatat och förbannat mig fram till den här stunden, det här mötet. Då jag skulle få ta henne, besegra henne, förödmjuka henne och till sist krossa henne. Och nu ville jag inte ha henne. Ideligen kom den äldste av barnen in i rummet och ville ha hennes uppmärksamhet. Jag har aldrig varit särskilt förtjust i barn, men med honom var det värre än med andra barn, förmodligen eftersom pojken hade så tydliga drag av Ernst.

Jag blickade mörkt på pojken, men Gertrud tycktes inte märka något. Till sist kunde jag inte behärska, jag måste få utlopp för mitt dåliga humör.

– Måste han vara här inne? Fräste jag.

Gertrud störtade upp, högg den lille mycket omilt i armen och drog iväg med honom, motade in honom i ett angränsande rum, smällde igen dörren och låste. Pojken galltjöt.

Trots allt kände jag medlidande med pojken. Och som hon anat min tanke sade hon:

– Du vet, att jag aldrig velat ha några barn, det bara blev så.

Några timmar senare kröp vi ner i deras säng. Jag försökte lägga ner hela min själ i denna kurtis, alla de begär som ackumulerats under de år som gått. Men det var förgäves, jag upplevde ingenting, ingenting av vad jag vänta och hoppats på. Kärleksakten blev en svettig, motbjudande procedur utan varje skymt av åtrå eller skönhet. Och hela tiden hördes inifrån det låsta rummet pojken hjärtskärande rop på mamma.

Det var så beklämmande alltsammans: hur vi låg där i mörkret och flåsade, äcklet jag kände, den gråtande pojken.

O Gud, vilken olycklig stund!

Under det närmaste halvåret träffades vi ofta. Gertrud ringde upp mig, så snart maken var upptagen på annat håll och jag infann mig lydigt.

Första tiden var jag som bedövd av besvikelse, Gertrud hade ingenting att erbjuda mig.

Jag tyckte inte ens att jag kunde hata henne lika intensivt som förr, när jag inte längre åtrådde henne. Min drivkraft var hämnd. Men det kändes hopplöst, som om hon var osårbar. Det väckte desperata idéer inom mig om att jag skulle döda hennes make.

Jag kunde vid mina möten med Gertrud inte länge undvika att beröra det förgångna, tvärtom blev vi snart mycket öppenhjärtliga emot varandra. Det var Gertrud som tog initiativet.

– Kan du förlåta mig allt ont jag gjort dig? Frågade hon spontant en dag. Jag fick intrycket att hon länge väntat på ett tillfälle att få tala ut med mig.

– Förlåta dig, svarade jag bittert, vad skulle det tjäna till? Om jag upprepade hundra gånger ”jag förlåter dig, Gertrud!” Så skulle det i alla fall inte kunna reparera den skada du tillfogat mig, inte kunna ge tillbaka en enda dag av mina förlorade år. Nej Gertrud, jag förlåter dig aldrig.

Vi satt tysta en stund.

Därefter lutade hon sig fram mot mig, tog min hand och sade med kvävd röst:

– Jag vet att jag inte förtjänar att bli trodd, när jag säger det, Claes, men jag svär, att du är den enda jag någonsin verkligen älskat.

Jag blev upprörd, jag knöt händerna, tills det smärtade i dem, allt det onda förflutna sköljde över mig.

– Å, Gertrud, hur kunde du svika mig så, om du visste vad jag har lidigt.

Hon ryckte till av obehag, men fann sig snabbt. Säkerligen hade hon räknat med att jag skulle komma med anklagelser emot henne.

– Jag vet att jag behandlat dig illa, Claes, svarade hon lugnt. Men jag såg ingen utväg. Tror du inte att det varit svårt för mig att handla så mot den jag älskar?

– Att gå med dig hade betydd min säkra undergång, fortsatte hon. Du hade kanske hamnat i fängelse och jag hade stått ensam, inte haft någon av er... Claes jag kunde inte annat, kan du inte inse det?

Så förnuftigt det lät när hon sade det. Visst förstod jag. Gertrud hade aldrig varit van att fånga män hur som helst. Varför skulle hon ta risken att förlora bägge två? Och när hon valt Ernst, vad var naturligare än att jag oskadliggjordes?

Å, min gud, här stod jag och såg tillbaka på mitt lidande och anklagade Gertrud för det och så måste jag tillstå för mig själv, att hon har rätt!

Högt sa jag:

– Du har alltid levt efter principen att till varje pris tillvarata dina egna själviska intressen även på bekostnad av andra människors lycka.

– Lever inte alla efter den principen? Invände Gertrud mjukt.

– Vill du påstå, att alla anser det självklart att ljuga, bedra, till och med mörda för att uppnå fördelar? Svarade jag uppbragt.

Hon teg en stund, sedan sade hon lågt.

– Jag är inte så ond som det kan se ut.

– Det återstår att bevisa. Låt oss se: Du ville ha mig en gång, du såg att du fick mig också, oavsett vad jag tyckte. Sedan ville du hämnas för Ilse, du hämnades med besked. Inte sant? Efter skilsmässan ville du ha mig på nytt, alltså gav du dig inte förrän du fått mig tillbaka. Du ville bli av med Ernst –då övertalade du mig till mord. När mordförsöket misslyckades blev du rädd, följaktligen fick jag offras för att du skulle klara skinnet.

Har du någonsin begått en enda osjälvisk handling, du är ju inte ens god mot dina barn. Nå vad vill du ha sagt med det där? Frågade Gertrud tonlöst.

Jag bet mig i läppen. Ja, vad ville jag egentligen ha sagt? Det jag pratade om oegennyttia och offer, var ju bara floskler som jag inte ett ögonblick trodde själv på längre. Jag begagnade mig bara av fraser som de förljugna slår omkring sig med i tid och otid. Och den svage värjer sin ynkedom med. Varför hatade jag Gertrud när allt kom omkring? Varför skulle hon inte offra mig? Det var väl vettigare att bara en gick under än två. Jag kände mig i det ögonblicket, som om jag stått vid livets slut och bitter och förgrämd med orätt sökt lasta Gertrud för mitt misslyckade liv. Jag hade ju haft samma möjligheter att slåss som hon.

Gertrud var vinnaren, jag förloraren, en dålig förlorare. Det var allt.

Högt sa jag:

– Gertrud, har du aldrig undrat över varför jag sökte upp dig?

Hon rodnade och jag inbillade mig, att hon tänkte: å herregud, hur kunde jag tro, att han kom hit av kärlek.

– Jag har sökt upp dig för att hämnas, slå tillbaka, ingenting annat. Jag måste det om det så blir min sista handling i livet. Vad säger du nu då...?

Hon fick ett plågat uttryck och betraktade mig forskande några sekunder. Så ljusnade hon och sträckte fram handen och smekte mig ömt över kinden, som om jag var en liten gosse på fem år.

– Du kan inte hämnas, Claes, sa hon milt. Du är för vek.

Vid ett annat tillfälle förde jag Ernst på tal.

– Vet du om att det var jag som fick Ernst utvisad från Sverige? Sade jag i triumferande ton och trodde att jag lät en bomb brisera i samma ögonblick.

Gertrud svarade inte, men hon såg på mig med en så egendomlig min att jag blev misstänksam.

– Eller var det du som utelämnade honom till Ryssland? Utbrast jag bestört. Jag har undrat över varför det gick så lätt.

– Jag utelämnade honom inte, protesterade hon häftigt.

Hon var emellertid pionröd i ansiktet och hon undvek att möta min blick. Jag lämnade det känsliga ämnet:

– Nå hur blev du bekant med Paul då?

Gertrud såg lättad ut och svarade:

– Å, det var en stor tillställning, en sorts cocktailparty, jag var där med Ernst...

– Så du träffade alltså Paul redan på Ernsts tid. Och så kom du i en valsituation igen och då föredrog du Paul.

– Så var det inte.

– Hur som helst så blev du av med Ernst i det rätta ögonblicket. Jag känner dig för bra för att inte misstänka att Ernsts utlämning och din bekantskap med Paul har ett visst samband. Jag var bitter. Det grämde mig omåttligt att behöva se att min andel i Ernsts utelämnande hastigt krympte till en bråkdel.

Hon var varken kär i Paul eller älskade honom, förklarade hon på min fråga, en annan gång. I varje fall inte nu längre, sen jag träffat dig, försäkrade hon insmickrande. Men Paul betydde mycket för henne, betonade hon, därför att han gav henne vad en kvinna mer än allt behövde, trygghet.

Det sista var nog ämnat som en pik åt mig, men jag låtsades inte märka något.

Räckte inte tryggheten Ernst gav dig då? Forskade jag försiktigt vidare istället.

– Du vet inte vad jag fick gå igenom med Ernst, bet Gertrud av i trumpen ton.

Jag fick inte ur henne mer hur jag än lirikade, men jag försökte räkna ut själv. Jag erinrade mig till exempel Ernsts förskräckelse, när jag anklagade honom för att vara krigsförbrytare. När allt kom omkring hade det kanske varit rätt påfrestande att leva tillsammans med en man, som gick i ständig ängslan för polisen. Och som kanske dessutom fruktade att jag skulle dyka upp när som helst.

– Nu när jag fått tillbaka dig, är min lycka fullständig, anförtrodde mig Gertrud förtjust en dag.

Jag stelnade till. Hon hade älskare, make, trygghet. Hon var lycklig. Jag tänkte bistert: Så må du förlora allt! Det är dags att skrida till verket.

Nu tillbringade jag ett antal kvällar på gatan utanför det hus i vilket Gertruds bostad var belägen. Jag stod på olika ställen och väntade till hennes man Paul kom hem från arbetet. Han kom oftast hem vid femtiden på kvällen. Han åkte bil. Han parkerade bilen i garaget under huset. Därefter var han försvunnen. Jag förstod inte var han tog vägen förrän jag en dag stod inne på gården och väntade på honom. Jag stod dold under ett skärmtak avsett för cyklar. Jag såg honom komma ut ur en dörr från ett litet hus i ett hörn av gården och snabbt gå över gården mot porten.

Gården i fråga var lik de flesta bakgårdar på Östermalm, asfaltbeläggning, en piskställning, soptunnor och så detta skärmtak. Gården lystes upp av två glödlampor som var placerade ovanför porten till huvudingången och porten till gårdshuset. Omedelbart till höger om porten mot huvudingången stod soptunnorna. Skärmtaket stod i mörkret och dessutom var det bara öppet åt ett håll, vinkelrät mot gatu- och gårdshuset. Vilket gjorde att ingen lägenhet hade insyn i det. Det cyklar som stod där verkade inte ha varit använda på ett bra tag för det var dåligt med luft i däcken. Jag stod inne på gården, under skärmtaket, flera kvällar och väntade på Paul och det var aldrig någon som ens gick i närheten av skärmtaket. Min tur stannade inte vid det, ty man höll på att schakta på tomten bredvid och en dag började man slå ner väldiga jämbalkar i marken med en pålkran. Man såg inte så mycket av detta arbete eftersom tomterna skiljdes åt av en ganska hög stenmur, men det hördes desto mer. Pålkranen förde ett fruktansvärt oväsen fram till ungefär halv sex på kvällen.

Varje kväll när jag stod och väntade på Paul hade jag med mig min revolver. En av dessa kvällar bestämde jag att nu måste jag slå till. Jag hade på mig min fars gamla rock och en pälsmössa som jag normalt aldrig skulle ha på mig. Revolvern hade jag lätt åtkomlig i höger ytterficka på rocken. Jag hade pressat ner pälsmössan över öronen och fällt upp kragen på rocken. Jag stod med fingrarna nästan krampaktigt knutna om revolverhandtaget och jag kontrollerade ideligen att den var osäkrad. Pålkranen förde som vanligt ett himla oväsen. Jag var uppjagad men ingalunda ur balans.

Jag manade fram allt hat jag kunde uppbringa emot Gertrud och det gav mig mod och beslutsamhet. Jag hyste egentligen inte någon agg mot Paul, detta handlade bara om hämnd mot Gertrud. Jag hann aldrig märka när Paul kom ut genom dörren till det lilla huset. Plötsligt såg jag honom nästan framme vid soptunnorna. Jag tog två steg mot honom samtidigt som jag tog fram revolvern. Därefter siktade jag mot honom och avlossade två skott. Paul snurrade runt stirrade häpet på mig, men ingenting tydde på att han blivit träffad. Mitt självförtroende svek mig genast. Han kunde emellertid inte undgå att se revolvern i min hand och han började skräckslagen dra sig bakåt mot soptunnorna. Avståndet ökade därmed mellan honom och mig, men jag vågade inte följa honom eftersom jag då skulle hamna i skenet av lampan. Således sköt jag ett till skott från den plats där jag stod. Den här gången blev han träffad. Eftersom han vacklade och föll ner i en snödriva. Blod blötte igenom den tjocka vinterulstern på vänster sida om bröstkorgen. Han var panikslagen. Han vände och vred på sig för att försöka ta sig upp ur snödrivan, men han lyckades inte. Jag sköt en fjärde och en femte gång. I samma ögonblick tystnade pålkranen och det femte skottet sände iväg ett eko mellan husen.

Jag hade bara en patron kvar i revolvern och Paul levde fortfarande. Han var visserligen ur stånd att röra sig, men han hostade blod. Trots risken för upptäckt var jag tvungen att lämna den dunkla plats där jag stod och gå fram emot honom för att skjuta honom på nära håll. Sista kulan kunde jag inte slarva bort och överlevde Paul skulle det vara definitivt kört för mig.

Men den plötsliga tystnaden berövade mig allt mod, jag kunde inte röra en lem, trots att jag var panikslagen. Jag vet inte hur länge jag stod som paralyserad, några sekunder, kanske en minut. Man kunde höra vatten droppa från taken och Pauls rosslanden. Sedan inträffade en förändring inom mig. Jag kunde röra mig och jag började gå mot Paul. Jag gick som en robot, en mekanisk docka utan hjärna och utan nerver.

Jag stod framför Paul i skenet av lampan, böjde mig ner och grep tag i hans arm. Därefter tryckte jag revolvern mot pannan på honom och avlossade det sista skottet. Därefter sträckte jag ganska lugnt på mig och gick mot huvudingången samtidigt som jag stoppade ner revolvern i fickan.

Dagen efter läste jag i tidningarna om Pauls död. "Stockholmsdirektör skjuten från bakhåll" förkunnade en rubrik, medan en annan löd "Ruskigt morddrama på Östermalm". Till min stora överraskning hade han inte mindre än fem skottskador, låt vara att bara två av dem tillfogat honom dödliga skador. Två kulor hade krossat vänster nyckelben, en tredje hade tagit i vänster ljumske, en fjärde hade gått in i vänstra lungan, och den femte slutligen, som "av krutstänk kring kulhålet att döma måste ha avlossats med vapnets mynning tryckt mot offrets panna." Enligt tidningarna hade polisen ingen ledtråd och inget motiv.

Jag försökte göra mig ett begrepp om Gertruds situation, hur hon kunde tänkas reagera inför Pauls död och framför allt vad hon kunde tänkas säga till polisen. Jag föreställde mig, att någras poliser besökte henne i bostaden. De försöker korsförhöra henne utan att det skall verka som ett korsförhör. Gertrud uppträder värdigt, men är på sin vakt. Jag antar att de frågar om han hade några fiender, om hon misstänker någon särskild person. Då tänker Gertrud såhär: Varför gjorde han det? Ville han ha mig för sig själv eller var det en hämnd? Tiden får utvisa, men jag har inte råd att mista Claes. Således trodde jag att hon skulle svara:

- Nej, jag misstänker ingen.
- Er förre make då? Undrar polismannen.
- Han sitter i fängelse i Ryssland.
- Men hur är det har inte fru Sandberg varit gift tre gånger...? Frågar polismannen vidare.
- Å, ni syftar på min första make.
- Ja, Gautmann, Claes Gautmann.
- Men det var ju så länge sedan, vad skulle han ha för orsak att vilja komma åt Paul. Och hon tänker i samma ögonblick: Vad skulle Claes ha för motiv? Svartsjuka? Om dom börjar misstänka Claes kommer det kanske fram att jag varit otrogen, det vore katastrofalt. Hon tänker kanske vidare: Paul är död, stendöd, honom kan jag inte väcka till liv igen genom att rikta misstankarna mot Claes och dra mig själv i smutsen. Och vem vet vad Claes skulle säga eller ta sig till om polisen pressade honom. Det blev något för tidningarna att kasta sig över: allt det förflutna, Ernst, Claes, komplotten mot Ernst, hur jag sedan gifte mig med Ernst och fick in Claes på dårhus. OCH JAG BEHÖVER CLAES MER ÄN NÅGONSIN NU.

Högt säger hon i bestämd och avvisande ton:

- Nej kommissarien, jag har ingen som helst kontakt med Claes Gautmann numera. Paul begravdes några veckor senare. Jag stod på avstånd och tittade på när kistan sänktes ner i graven. Samtidigt som jag låtsades stå och sörja vid en gravsten. Jag lade till och med ner några blommor vid stenen. Den enda som såg ut att gråta var en gammal kvinna som kanske var Pauls mamma.

Jag gick därifrån ganska nöjd med mig själv. Det var vår i luften, lite kyligt visserligen, men sol och klarblå himmel. Jag kände alls ingen ånger över att ha dödat en totalt oskyldig medmänniska, tvärtom, triumf, lycka, ty först genom den medvetet grymma handlingen övervann jag min erbarmliga svaghet, besegrade jag äntligen min barndoms skräckgud, bjöd mitt olycksöde stängen. Jag hade gjort det jag misslyckats med beträffande Ernst och inte vågat beträffande min far.

Nu efteråt var jag enbart glad över att jag tvingats bevittna Pauls utdragna lidande på nära håll, ty därmed hade jag satts på ett avgörande prov och bestått det.

När jag tänkte på Gertrud fylldes mitt hjärta av jubel. Jag hade slagit tillbaka på ett sätt som Gertrud mer än någon annan måste förstå: utan hänsyn till medlen.

Några månader efter Pauls död gifte jag mig med Anne och hon födde en dotter.

Polisen har inte hörts av och jag känner mig ganska trygg numera. Dock inte alltid.

Det händer ibland när jag är ensam hemma, att jag vandrar rastlöst fram och tillbaka över golvet ansatt av pinande grubbel. Var gång är det samma tanke som gnager i mig: DET HADE INTE BEHÖVT BLI SÅHÄR, GERTRUD, OM INTE....

Slut